

Bedenden, Ülkeden Göç

Kanser ve Göçün Feminist Politikası Üzerine

Işıl Bayraktar

ÖZET

Bu makalede bir kadının Türkiye'den Japonya'ya doktora çalışmaları için uzanan göç deneyimiyle, Türkiye'ye dönüşünü takiben kanser tanısıyla devam eden yolculuğunu zor zamanlarda göç ve kanser üzerine kolektif feminist hikâye anlatıcılığıyla sağaltma deneyimini ele alıyorum.

ANAHTAR KELİMELER

Kadınların göçü, meme kanseri, otoetnografi, otobiyografi, akademi ve hastalık, sağlamlılık

New articles in this journal are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 United States License.

This journal is published by [Pitt Open Library Publishing](https://pittopenlibrarypublishing.org/).

BEDENDEN VE ÜLKEDEN GÖÇ: KANSER VE GÖÇÜN FEMİNİST POLİTİKASI ÜZERİNE

İnsan kanser olunca geçmişine bakarmış. Geçmişin sesi kulaklarında çınlamış sürekli. Bu sesin ne dediğine bakmak için kendi içine dönmek, yoluna ve yolculuğuna bakmak ve kendi içine doğru bir kazı çalışması yapmak gerekirmiş... Bu yazı da bu kazı çalışmasının bir çıktısı olarak yazıldı.

Hastalık hayatın gece karanlığıdır; daha sıkıntılı süren bir yurttaşlıktır. Doğup hayata gelen herkes, biri 'sağlıklılar', diğeri 'hastalar' ülkesinde olmak üzere çifte vatandaşlığa sahiptir bu yeryüzünde. İstisnasız hepimiz, bize kalsa sadece 'iyi' pasaportuyla yaşamayı tercih etmemize rağmen, günün birinde -en azından bir süreliğine- kendimizi öteki ülkenin hüviyetini taşıyor durumda bulmaktan kurtulamayız (Sontag, 2003, s.3)

Bu sonbahar kanserle tanıştım; olduğu haliyle, belirli bir konumdan. Ama beni biteviye acı, ağrı ve korku ve daha önce hallettiğimi düşündüğüm ölüm silsilesiyle vurdu. O sırada bu terimlerin ne kadar fazla yüzü olduğunu fark etmemiştim; ne de bunların karşısında duran gündelik yapılarımız için ne kadar fazla gücün işbirliği içinde olduğunu, ya da diğer deneyimler kendilerini sundukça bu terimleri ne kadar sıklıkta yeniden tanımlayacağımı da. Ölme arzusunun değil ölümün bir olgu olarak kabul edilmesi bir gözümüz bilinçsizce, sürekli sonsuzluğu ararken pek mümkün olmayan bir güç ve canlılıkta güçlenmemi sağlıyor (Lorde, 1980, s. 19).

Kanser sözcüğü çoğaldı sanki. Sanki birden çok sık kullanılır oldu. Artık, yığınla sözcük arasından hep bu sözcüğü mü çekip çıkaracağım. Ses dalgaları en çok, kanser sözcüğüyle mi patlayacak kulağımda? Bencil bir ahamk gibi, kendiyile ilgili şeyleri duya göre başka adları ve anlamları kavrayamaz olmak çevremde hiç ilgimi çekmeyen nice kanser olayı vardır kim bilir? Dünyadakiler bir yana. Hayatın ve bilimin kansere açtığı amansız savaş hiç de ilgilendirmiyordu beni. İlgilenecek daha güzel ve anlamlı bulduğum savaşlar varken. Onların yanında küçük ve dar cepheli bir savaştır kanser savaşı. Ama bütün ve küçük ve dar cepheli savaşları küçümsemek insanı büyük bir cephenin savaşçısı kılmaz. Büyük ve anlamlı savaşlara inanmak, tam anlamıyla kavga içinde olmayanları oyalanma tuzağına öyle bir atar ki, durduğu ölü noktanın, sadece boşluğa götüren durağanlığın seni kötü bir mikrop gibi tüketmiş olduğunu anlayıverirsin; küçümsenmiş bir düşmanın karşısında, daha savaşmadan yenilirsin. Varsın, durduğum yerde bir hindi gibi semirttiğim ölüm kanser biçiminde şakalaşsın benimle. Onu bir hindi gibi kesip attılar içimden. Hayat çekilişinden ölümsüzlük piyangosu çekmiş gibi seviniorum. Durduğum yerde şu ya da bu düşmanca kemirilmemek mümkünmüş gibi. Durmak. Hastalığının, bütün tükenmelerin nedeni. Hak edilmeden uzayan insan hayatına süren, sürmesi gereken büyük HAYAT'ın attığı ufak bir çelme... (Soysal, 1976, pp. 154-155).

Giriş

2023 Haziran ayında kanser teşhisi aldım. Ve 1.5 yıl kanser tedavisi gördüm. Teşhisi aldığım ilk andan itibaren bunu konuşacağımı ve yazacağımı biliyordum. Başına geleni yazarak anlatan ve başına gelenle konuşan biri olarak bu otoetnografik makalede de kanserle konuşmalarımdan bir bölüm sunacağım. Kanser teşhisinden önce kendi hayat hikayesindeki en büyük hikaye olarak gördüğüm mesele doktora için Japonya'ya gitmemdi. Kendi eğitim göçümdü ve bu süreçte yaşadıklarımı. Kanser olunca kendi içimdeki tüm hikayeler birbiriyle konuşmaya başladılar. Belki de onları susturduğum yerlerden konuşmaya başladılar. Sanki içimden ve ruhumdan sözcükler göğe doğru yükseliyor ve ben onları görmezsem kendi yoluma ihanet edermişim gibi hissettiriyordu. Bu nedenle göğe yükselen sözcükleri kapıp kapıp, kah bilgisayarımındaki word dosyalarına, kah sayısız ve karışık defterlerime yazmaya başladım. "Yazmadan ölmeyeceğim" dediğim her şeyi yazmak zorundaydım. Başka türlü hayatıma devam edemezdim. İnsan belki de sustuğu yerden kanser oluyordu. Bana kendini gösteren her sözcüğü

yüreğimi açtım ve konuşmalarına izin verdim. Bu makale de bu dile gelişlerin ürünü.

Ben kanserle birlikte sadece kanserle konuşmadım. Göçümle de konuştum. Hatta orda zorlandığım ve üzerini örttüğüm yerlerin örtüsünü kaldırdım ve izin verdim çırılçıplak kalmalarına ve bana bakmalarına.

Kanserle yaşadığım tüm duygular göçün duygularını çağırıyordu.

Göç. Ülkeyi geride bırakmak.

Kanser. Sağlıklı bedenini geride bırakmak.

Kanser. Sağlıklı bedenden göç etmek...

Göç ettiğiniz ülkede kendi ülkenize ne zaman döneceğinizi hep merak edersiniz. Kanser olduğunuzda da ne zaman iyileşeceğinizi merak edersiniz. İyileşmek, sağlıklı bedene kavuşmak ise kendi yurduna dönmek gibi...

Kanser... Göç...

Zihninde kanser ve göç konuşmaya devam ededursun, bu konuşmayı yazabiliyor olman aslında, kanserle, yaşamın hızına mecburen ara vermemle ilgili. Dönmemeye rağmen doğduğum şehirden hep gitmeye çalışırken içinde olduğum koşuşturmacaya, kanser'in çok sert bir "dur" sinyali vermesiyle ilgili.

Yaşarken yazmadığımı, daha doğrusu paylaşmak/yayınlamak üzere yazmadığımı (kendime ait karalamalarımla zamansız ve her zaman yazma halindeyim ancak yayımlamak üzere yazmak başka bir çaba), yazmak için yaşadıklarımın çok sesli korosunu dinlemeye odaklanmam ve yeni sesler eklememem gerektiğini anlamamla ilgili. Kanser "dur" demese, İzmir'de duramayacağımı ve bir başka derdin peşinde yine yollarda olacağımı bilmemle ama bunun da hikayemde yarattığı eksiltili ruh haliyle de boğuşuyor olacağımı fark etmemle ve kanserle yaşamaya ara vererek, yazmaya karar vermemle ilgili. Yani aslında yazmazsam yaşama uğraşımın ve mücadelemın anlamının kaybolup gideceğinin getirdiği farkındalıkla ilgili. Hastalığın tüm yaşam deneyimlerini bir çırpıda sıfırlayabilecek güce sahip olduğumu tüm hücrelerimde hissetme ve hikayem olmasına, hikayem oluşurken dokunduklarımın da bana anlatılmaya değer hikayeler bırakmasına rağmen, hikayemi yazmazsam bunları hayata bırakamamış bir benlikle ortadan yok olacağımı görmekle ilgili. Aslında kanserin gözleriyle ilgili.

Bu anlamda bu makalede, hikayemde çok eskilere giderek ve eğitim ve iş hayatımdaki ve yaşamımdaki beni ben yapan köşe taşlarına yani aslında feminist bir oyunbozan (killjoy) olduğum deneyimlere ya da ben ben olduğum için bu köşe taşlarıyla karşılaşma sırasında yolumu ve yolculuğumu yine bir oyunbozan olarak şekillendirme biçimime yer veriyor olacağım. Sebebi ise hastalıkla karşılaşınca zihnimde bunların daha belirgin halde bana görünür olmasıyla ilgili.

Japonya'ya gitmeden çok önce...

1992-1998 arası bir dönemde...

Çocukluğun en güzel zamanlarında...

İzmir'de Ödemiş Hulusi Uçaçelik Anadolu Lisesi'nde okurken en çok seyahat ettiğimiz yer Efes ve Bergama. Okul gezilerimizde en çok buralara gidiyoruz her yıl. Biz bir yandan 'ama yine mi?' derken, bir yandan da çok seviyoruz bu turistik yerlere gitmeyi. Çünkü oralarda İngilizce konuşabileceğimiz yabancılarla karşılaşırız. İngilizceye hep çok çalışmışım. O benim için uzaklara açılacak bir kapı... Devlet okullarında ne kadar öğrenebilirsek... Ama iyi gidiyorum... O dönemlerde Anadolu Lisesi'ni kazanmak bile eğitim hayatı parlak bir geleceğe açılan kapı gibi. Nitekim o yoldayım.

Bergama-Asklepion'da bir gezi An'ı geliyor gözlerimin önüne. Japon turistlerle karşılaşırız. Nasıl sıcaklar. Nasıl enerjiler. Heyecanlı heyecanlı konuşuyorlar kendi aralarında. İngilizce konuşuyoruz ama ilk o zaman çalınıyor kulağıma Japonca. Konnichiwa! Ogenki des ka? İlk öğrendiğim Japonca sözcükler... Hayalperest bir çocuğum. Hep uzaklara gitmek isteyen. Japonya'ya da gitme fikri aklıma o zamanlar böyle düşüyor. Güzel bir fotoğrafımız var 5 Japon kadınla kameraya el sallayan. O kız çocuğunun hayallerini gerçekleştirmek için canla başla çalışacağını o yıllarda henüz bilmiyorum.

2003.

İzmir'den telaşlı bir seyahatle ailemle Ankara'ya gidiyoruz. Ailem üniversiteyi hep İzmir'de okumamı istemiş (Dokuz Eylül Hukuk). Avukat olmamı ve İzmir'de yaşamamı. Cumhuriyet gazetesi okuyoruz. Ben bir de kadın gazetecilerin başka dünyalarda bıraktıkları anılarını okumayı seviyorum. Zeynep Oral gibi gazeteci olmayı hayal ediyorum. Zeynep Oral'ın *Uzak Doğu'm* (2000) kitabı bir dönem baş tacım oluyor. Şu an hala odamda duran kitabına attığım tarih 18.05.2000. Lise 1'de falan olmalıyım. Bir dönem de *Kadın Olmak* (1985) kitabı cezbediyor beni. Orda da Afrika'yı anlatıyor. Ah! Ben de dünyayı gezeceğim. Ben de yazacağım böyle. Lisede hep okul gazetesinde yazıyorum. Herkes bana iyi yazdığımı söylüyor. O halde kesinlikle yazma ile ilgili bir mesleğim olmalı... Gazetecilik hala kendime en uygun bulduğum meslek. Ama İzmir'de de kalmak istemiyorum. İzmir'den dünyaya açılmak zor. Ya Ankara'ya ya İstanbul'a gitmeli. Ama bana bir türlü gazetecilik tercihi yaptırmıyor kimse. Evde kıyamet kopuyor. İşsiz mi kalacaksın? Zar zor 'Uluslararası ilişkiler' bölümüne ikna ediyor beni İstanbul Siyasal'da okuyan kuzenim. Düşünüyorum. Elbette gazeteci de olacaksam siyasetten anlamalıyım. Çocukken uzakları merak eden o kız çocuğu, bunu nasıl hedefe dönüştüreceğine ve nasıl yollar yürütmesi gerektiğine kafa yorarken ülke dışına açılan bir kapı gibi geliyor Uluslararası ilişkiler. Ve-ODTÜ tercih ediyorum. Ve-kazanıyorum.

2007-2008. Ankara.

ODTÜ'de geçen yeniliklerle dolu 5 seneden sonra Uluslararası ilişkiler lisansım bitmiş. Ankara'da 5. yıl. Lisansım sırasında iki staj yapıyorum. Biri UNCHR'da, biri de Cumhuriyet gazetesinde. Gazeteci ya da yazar olma niyetim hala devam ediyor. ODTÜ'de kah Genç Yazarlar Topluluğu ile kah edebiyat topluluklarıyla bir araya geliyoruz... Cumhuriyet gazetesinin Ankara ofisinde sabah toplantıları yaparken yine uzak ülkelerden haberler getirdiğim hayallere dalıyorum. Gazeteye haberler yapmaya başlıyorum. Hep sosyal meselelerle ilgili haberler ilgimi çekiyor. Engellilik ile ilgili yaptığım bir haber çok uzun oldu diye *erkek* haber müdürü tarafından azarlanıyorum. Ona sinir oluyorum. "Belki de hızlı gazetecilik anlayışı bana uygun değil" diye düşünmeye başlıyorum. Ben belki de uzun uzun araştırmalar yapmalı ve daha uzun yazılar yazmalıyım... Haber müdürünün "Stajdan sonra seni işe alınız belki" sözlerine aldırmandan ayrılıyorum kısa sürede stajdan. İlk *oyunbozanlığım* (Ama o sırada *killjoy/oyunbozan* kavramını bilmiyorum). *Patron* erkeklerden hoşlanmıyorum. Değerlerime uymayınca da önerilen tekliflerle ilgilenmiyorum

2007-2008. Ankara.

Bu düşüncelerle Sosyal Politika master'ına başlıyorum. Zaten üçüncü sınıftan beri sosyolojide yan dal yapar gibi tüm dersleri sosyoloji bölümünden alıyorum. ODTÜ'de Kadın Çalışmaları ve Sosyoloji bölümlerine de kabul ediliyorum ama hepsinde toplumsal cinsiyet çalışabileceğim diye tez danışmanımın yönlendirdiği yeni bölüme kaydoluyorum... ODTÜ'de bir üç yıl daha. Caanım Beşeri kantini. Ben ODTÜ'de büyüyor ve kendim oluyorum.

Mezun olunca ailem İzmir'e dönmemi bekliyor ancak ben Ankara'da kalmak istiyorum. İlk araştırmamda çalışma olanağı çıkıyor karşıma. Hacettepe Üniversitesi Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Kadınlar hakkında yazacağım ya, ama araştırma sevdası da kaçmış içime... Doğru bir tercih yaptığımı düşünüyorum. Ayşe Kudat'a benzemek istiyorum bu dönemde

2007-2008. Ankara.

Ankara'ya sığmamaya başlıyorum. Bir yerlere gidesim var. Tezime o sırada başlamamışım. Erasmus'la Viyana'ya gidiyorum. Emek'te 8.

Cadde'ye yakın evim var (76. Sokak), ben kapatmak istiyorum, belki Viyana'da kalırım diye düşünüyorum. Belki bir master daha, belki doktora... Ailem "yok" diyor, "evin dursun, dönüş biletini de alacaksın zaten, yap çalışmanı, ilerlet Almancanı, gel..." Dönüş tarihimi bile hala hatırlarım. 20 Haziran 2010. Şubat'ta gidiyorum. Haziran'da dönüyorum. Hep dönmek gerekiyor... Ama benim aklım hep gitmek ve başka yerlerde başka çalışmalar yapmakta... Viyana'da Türkiyeli göçmenlerle ilgili çalışma yapıyorum, derslerim bittiği için Erasmus çalışmamı böyle değerlendiriyorum. Sonra Ankara'ya dönüyorum.

2011. Ankara.

Viyana'dan sonra Almanya'ya giden göçmenlerle yaptığım saha ile evlilik göçü üzerine master tezi yazıyorum. Master da bitiyor. Ailem 'hadi artık dön İzmir'de iş bak' diyor. Ben Ankara'da kalmak istiyorum. İzmir'e dönersem artık bir yere gidemezmişim gibi geliyor. Hızla sivil toplum kuruluşlarında çalışmaya başlıyorum. Sorduklarında 'ama işe girdim, hem daha doktora yapacağım' diyorum. Sonra 'Hacettepe Nüfus Etütleri'ne doktora gir' diyor bir hocam. 'Araştırma deneyimin artar.' Mantıklı geliyor. Zaten daha önce de çalışmıştım, Türkiye'nin önde gelen araştırma kurumu. Giriyorum Hacettepe'ye ve araştırmada çalışmaya başlıyorum. Aslında pek mutlu değilim. Sanki niceliksel araştırma ruhumu beslemiyor ama biraz demografi öğrenmek de fena fikir değil. Üstelik ne yapacağımı da pek bilmiyorum. Ama teorik bir alanda ilerlemek istemiyorum, muhakkak araştırma olmalı içinde. Çok da seçeneğim yok gibi geliyor.

2013. Ankara.

İzmir'den Ankara'ya gidişimin 11. yılı... Lisans biteli çok olmuş. Yüksek lisans da bitmiş. Hacettepe Üniversitesi'nde doktora başlamışım ama artık Ankara'ya sığamıyorum. Enstitü küçük geliyor. Onca yıl ODTÜ'den sonra yalnızca gitmek istiyorum. Ailem hep İzmir'e dönmemi istiyor. Ben boğuluyorum. İzmir'e dönmek istemiyorum. İzmir sanki kendi içinde yaşamak gibi. Sanki insanın kendisi olabilmesi için doğduğu yerden çıkması ve hayata karışması gerekiyor. Hep böyle düşünüyorum. Ankara'da kalırsam da hep kalırmışım gibi gelmeye başlıyor. Herkese "hayır" diyorum ve başvurular yapmaya başlıyorum. Ben gideceğim. Bir yerlere gitmeliyim. Kesin çıkmalıyım Ankara'dan da.

O ada senin, bu ada benim, bir adadan ötekine yüzüp duruyorum... Yanımdan bir balık geçiyor, tepemden bir kuş uçuyor... Yoksa yanımdan geçtiğini sandığım balık ben miyim? Kanatlanmış uçuyorum da haberim mi yok? Rüzgârlı anılarıma kulaç atıyorum... Henüz yaşamadıklarına kanat çırpıyorum... Sakın ben keyiften çıldırmış mıyım? Zümrüt sulara yüzüyorum, yüzüyorum, yüzüyorum. Beyaz ipek kumlarda suyun içinde koşuyorum, koşuyorum... Yaşamak ne güzel şey diye haykırarak koşuyorum, koşuyorum, koşuyorum. (Oral, 2000, s. 206)

On the road to Japan.

2014.

ODTÜ'den bir arkadaşım Japonya'ya gidiyor. Bana öyle çok anlatıyor ki "neden olmasın?" diyorum. Çocukluğumda Japonya'ya gitmek isteyen o kız çocuğu akademik başvurular hazırlıyor Japonya için. Amerika'ya başvuruyorum, Kanada'ya da başvuruyorum. Almanya ve İngiltere'den birkaç okuldan kabul alıyorum ama destek olmadan gitmeye cesaret edemiyorum. Japonya beni kabul ediyor. Hem de sosyal bilim alanında MEXT bursu verdiği tek kişi olarak o sene. Gurur duyuyorum kendimle ve çok heyecanlıyım. Gitmek için sayısız evrak, doküman ve sonsuz gibi gelen yazışmalar ve süreci layıkıyla yerine getiriyorum. Çocukken Japonya'ya gitmek isteyen o küçük kız çocuğuna göz kırpyorum sürekli evrak hazırlarken. Bu sadece bir akademik sevinç

değil. Dünyayı keşfedecek ve yazabilecek gibi hissediyorum. E, lisansta diploması, Türk-Japon ilişkileri konularıyla da zihnimde yer eden pek çok şey var. Lisansta gördüklerim, bir dönem devam ettiğim Türk-Japon topluluğu, üstüne sosyal araştırmalarla geçen 3-4 yıl, evet ben gitmeyeceğim de kim gidecek? Gazeteci olarak gitmiyorum belki, lisansımın alanından da biraz uzaklaşmışım ama olsun, Kyoto Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden kabul alınca dünyalar benim oluyor. Dünyanın en güzel şehrine gidiyorum. Aile ve yaşlılık politikaları çalışacağım.

Annem Ankara'daki evimi boşaltmaya geliyor. Kitaplarımı Ankara'daki kuzenime, Ankara'daki birkaç arkadaşşıma ve Muğla'daki en yakın arkadaşşıma dağıtıyorum. Babam ve abim İzmir'de kalıyor. Nasıl bir yolculuk arzusundaysam, İzmir'e, onlara "hoşça kal" demeye gitmeden Ankara'dan gidiyorum Japonya'ya. Kendini gerçekleştirme tutkusu tüm benliğimi sarmış durumda. Uçuşum Osaka'ya. Heyecandan ölüyorum.

2014-2016.

Rüya gibi geçen iki yıl. Japonca öğreniyorum. Türkiye'yi anlatıyorum. Oradaki diğer yabancı öğrenciler gibi part-time İngilizce dersleri vermeye başlıyorum. Bol bol şehri geziyorum. Başka şehirlere de gidiyoruz. Sonra başka ülkelere. Sanki özümü bulmuş gibiyim. Doğduğu yere sığamayan o küçük kızı mutlu ediyorum artık. Her yola çıkışında dünyanın içinde yolculuk ediyor gibi hissediyorum. Sanki içimde hala buna inanamayan bir küçük kız var. Sürekli kendime kendimi hatırlatmam gerekiyor. Türkiye'den gelen diğer araştırmacılarla ara ara buluşuyoruz. O zaman hatırlıyorum kendimi. Araştırma konumuz var. Onu çalışmak üzere buradayız. Ben Sosyoloji bölümünde Türkiye'den ilk kişiyim ve tek kişiyim. Japoncada elbette zorlanıyorum. Ama azimliyim. 2016'da dönmek üzere gelmişim, araştırmamı yapıp döneceğim sanıyorum ama danışmanım bana "kal" diyor. "Yeniden sınava gir." "Doktoranı buraya alalım." Çok mutlu oluyorum. Yıllar geçiyor, yaş alıyorum ve doktora sürekli uzuyor diye biraz dertliyim, ama olsun. Üniversitemde zor bir sınava giriyorum. Ve- geçiyorum. İnanamıyorum. Japoncam hala az ama beni kabul ediyorlar..

2015. Ankara.

ODTÜ'de Gender Conference'a geliyoruz. Danışmanım o sırada Fransa'da *sabbatical*'da. Fransa'dan Ankara'ya geliyor. ODTÜ'de hocalarımla tanıştırıyorum. Çok mutluyum.

Hocam hali hazırda Japonya'da ve diğer Asya ülkelerinde yürüttüğü "karşılaştırmalı aile ve yaş alma üzerine niceliksel araştırmaya" Türkiye'yi de dahil etmek istiyor. "Tamam" diyorum. Hocalarla görüşüyorum ve o sırada HUNEE'de olduğum için orayla da görüşüyor. Enstitü kabul etmiyor ama o dönem enstitüdeki hocalardan bir Profesör hoca kabul ediyor. Erkek.

2016. Ankara.

Ankara'ya sahaya geliyorum. Uluslararası araştırmacının Türkiye ayağı. Aslında gönülsüzüm. Bu araştırma ile ilgili sorumluluğum artıyor. Ankara'da sahada danışman hocanın benimle ve başka bir kadın öğrencisiyle ilişkilendirme dinamiklerine dair bir şeyler hoşuma gitmiyor. Ancak, elimi kolumu sallayarak, "ben gidiyorum" diyemiyorum. Her konuda bir hocanın söz sahibi olması günden güne huzursuzluğumu artırıyor. Araştırmacının minik asistanı gibi hissediyorum. "Ne kadar küçük bir rol Tanırım", diyorum. Ama aslında bu bir uluslararası araştırma. Döndüğümde danışmanımın tüm doktora makalelerimi bu araştırma çıktılarından yazmamı bekleyeceğini o sırada bilmiyorum. Sonradan *Çürük Atlar Çöplüğü* adlı kitabımda birleştireceğim öykülerimi o dönem karalamaya başlıyorum. Ruhum huzursuz

2016. Kyoto.

Kyoto'ya dönüyorum. Türkiye'de araştırmacının başındaki Profesör her şeyi yönetiyor. İletişimimizin dinamikleri değişmeye başlıyor daha da. Ben bu araştırmada kaldıkça bu dinamiklere uyum sağlamak zorundaymış gibi hissediyorum. Ancak kendisine dair ve öğrencileriyle ilişkilendirme biçimlerine

dair dinamikleri net şekilde gördüğüme eminim. Çok sonra bu konuda bir anlatı yazmaya cesaret edebiliyorum (Bayraktar, 2023). Erkek bir profesörün öğrencileriyle "onay inşası" sayesinde *tuhaf* ilişki dinamikleri kurarak, bunların içinde kalmalarını sağlayan akademik ilişkilendirmeler yaratması ancak tüm bunlar ikili iletişim biçimlerinde saklı kalırken, kamusal alanda toplumsal cinsiyet alanında dersler vermesi, ödüller alması ve meclis kürsülerinden çağırılması, işini yaparken yükselmeye devam etmesi Türkiye için ne kadar şaşırtıcı olabilir? Bu dışsal konumlanmalara inanarak onun gölgesinde iş üretmeye devam eden kocaman bir kitle olabilir. Ancak ben kendi hikayemi çizecek olduğum bir tezi ataerkil gölgelerle ortaya çıkarmak istemiyorum. Bu süreçte uğradığım duygusal şiddeti kabul ederek ortaya tez çıkarmanın ve doktor unvanı almanın kendisiyle ilgilenmiyorum. Ben feminist bir doktora tezi yazmak istiyorum ancak ataerkil gölgesinin soluk nefesini üzerinde hissettiren bir akademisyenin danışmanlığında yazdığım tezin nasıl feminist olma ihtimali yoksa, gördüklerimi görmezden gelerek "tezin içinde kalma" haline devam etmem de feminist etğe aykırı geliyor. Başka bir yol yürümek istiyorum..

2017.

Ardından, ulusal ölçekteki karşılaştırmalı aile ve yaş alma araştırmasından uzaklaşmaya karar verdim. Japonya'da ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünde çalışırken yazdığım yazıları ve katıldığım konferansları reddettim. Özgeçmişimden çıkardım, akademik sayfama dahil etmemeyi tercih ettim. Bu çalışmaların bazılarında hâlâ etiketlensem de onları kendi katkılarım arasında görmüyorum. Kendi çalışmalarımı tanıtmak istiyorum, başkalarının etkisi altında üretilen çalışmalarla değil.

Otantik benliğimle yolda karşılaştım; kariyerimi bir başkasının etkisi altında inşa etmeyi reddettim. Oyun bozan rolünü kucakladım. Ve bu benim hikâyem. Etrafımda olan biteni, manipülatif ilişkileri fark etmediğim, naif bir feminist olduğum dönemi de kapsıyor. Sara Ahmed'den (2016) esinlenerek terk etmeyi bir direniş yolu olarak gördüm; dolayısıyla, etik ve ideolojik çatışmalar nedeniyle araştırmadan ayrıldım. Bu kararla sanat temelli araştırma yöntemlerine yöneldim; yaratıcı yazarlığı bir direniş yolu olarak kullandım. *Çürük Atlar Çöplüğü* (Bayraktar, 2017) ve diğer bir hikâyem (Bayraktar, 2018) karşılaştığım akademik hiyerarşilere karşı sanatsal bir isyan oldu. Feminist duruşumla çatışan bir araştırmayı bırakma deneyimi, araştırmacı ve yazar olarak otantik sesimi bulmamı sağladı. *Yanık Ruhların Işıkları* (Bayraktar, 2019) adlı romanımı bu dönemde yazmaya başladım, 2017 - 2019 arasında. Bu kitapta ana karakter iş hayatında karşılaştığı tacizi hikâyesinden silmeye çalışan eğitilmiş bir kadını anlatır. Erken yaşta evlenmiş bir kadınla arkadaşlığını da anlatır. O sırada (2018) Saitama'da yaptığı araştırmada Kürt diasporasında kadınların erken yaşta evlenmeleriyle ilgili gözlemlerim ve yurt dışında araştırma konumu değiştirme kararım böyle bir kısa romanı yazmama yol açtı.

Saha çalışmalarım sırasında ve yayınlarım okurla buluştuktan sonra, kadın kimliğime ve çalışmalarına yönelik ideolojik ve siyasal erkek müdahaleleri kimliğimin yerle bir edildiğini ve entelektüel emeğimin çalındığını ya da emeğime el konulduğunu hissetmeme yol açtı. Bu hislerimi çokça Milner'in (2014, s.1 132) şu sözlerine benzettim:

Ölümün dışları. Bu ne manaya mı geliyordu? İlk başta bunu sadece düz anlamda ölüm olarak görmüş, otomatik benliğimin fikirlerinin neredeyse daima metaforik olduğunu unutmuştum. **Sonra bunu şahsi kimliğimin yutulacağı korkusu olarak görmeye başladım ve zaman geçtikçe beni sürekli amaç peşinde koşmaya itenin bu korku olduğuna kanaat getirdim. Bir ölüm kalım meselesi sürekli kafamı kurcalıyordu ve bir şahıs olarak var olduğumu kendime kanıtlamak için sürekli bir şeyler yapma arzusu duyuyordum.** Özellikle de düşman aslında kendi kapılarının içinde olduğundan, nadiren kendimi çabalamayı bırakacak kadar güvende hissediyordum. Kendimi ilk keşfe çıktığımda bulduğum bu kendini bırakma ve denizin içeri girmesine izin verme arzusu (rüyalarımdaya hep tsunami tehdidi olan bir kasabada oluyordum) beni sürekli kaçınılmaz ölüme itiyordu sanki. Ama henüz bu ölümün gerçek anlamını görememişim ve görene kadar da bu korkudan kurtulamayacaktım. Aslına bakılırsa bunun ne anlama geldiğini, dışladığım düşünceleri ifade etmek için başka bir teknik geliştirene kadar keşfedemeyecektim.

Araştırmama ve yazdıklarımın müdahale Milner'ın tarif ettiği gibi *kişisel* ve *akademik sesiminin benden alındığını* hissetmeme yol açmıştı. Ancak, yeni bir çalışmayla bununla baş edebileceğimi düşündüm.

2023 yılında kanser teşhisi aldığımda araştırma yaptığım dönemde yaşadıklarım ve mücadelem daha da görünür oldu. Doktora araştırması yolculuğumda karşı karşıya kaldığım patriyarkal baskıların hastalığın gelişmesine etkisini sorguladım. Zira, bu baskılar ne kadar süreceği belli olmayan bir depresyona girmeme ve yazmak için mücadele etmeme yol açtılar. Yazamamak kendimi gerçekleştirememiş hissi yaratıyordu; bu doktora yolculuğu yolumdu ve doktora tezimi bitirmekle sonlanacaktı. Ancak, her şeyin ortasında durmak zorunda kalmıştım; Doktora tezime ara vermek ve ülkeme dönmek zorunda kalmak çok acı veriyordu; bu acının derinliğini kanser tanısıyla gördüm. Hikâyemin Japonya'da bıraktığım kısmını hissediyordum; kimliğim ikiye bölünmüştü. Ve iki ülkedeki parçalarımı, hasta ve sağlıklı versiyonlarımı birleştirmemin tek yolu yazmaktı. Bunu fark etmek hem güçlenmek hem akademik katkı açısından hikâye anlatıcılığına olan inancımı pekiştirdi. Salt bir doktora tezi yazmak yerine araştırmamı, hayata dair deneyimlerimi ve çoğunlukla bu dönemlerde yazdığım tüm yazılarımı özgün bir şekilde temsil edecek bir anlatı oluşturmaya çalıştım. Etnografik saha çalışmalarına ek olarak, sanat temelli araştırma yöntemleriyle başkalarının göç deneyimlerini belgeledim ve aynı zamanda göçmen bir araştırmacı olarak kendi yolculuğumun anlatısını da kurdum. Böylelikle, otoetnografik hikâye anlatıcılığının önemini bir kez daha gösterdiğimi düşünüyorum. Doktora yolculuğumda kullandığım diğer sanat temelli araştırma yöntemleri ve yaratıcı yazın bir direniş biçimiydi ve araştırmayla boğuşurken kendimi yazılarımla yaratmamı sağlamıştı

Aşağıya, romanımdan (*Yanık Ruhların Işıkları*) kısa bir bölüm ekliyorum. Bu bölüm, başka bir araştırmayı gerçekleştirmemi sağladı. Kendi yazılarım sayesinde Japonya'da yeni bir araştırma yapma gücünü kazandım (yüksek vasıflı kadınların göçü). Bu metni yazarak kendimde başka bir araştırma yapma gücü buldum, bu metni bitirdiğimde Woolf'un *Üç Gine'yi* bitirdiğinde "muazzam rahatladığımı ve huzurlu" hissettiğini belirtmesi ve "sonunda bu zehir ve coşkudan kurtuldum" (Carrol, 1978) demesi gibi hissediyordum (Russ, 2022, s. 179). Öte yandan eski çalışmaya dair içimde biriken zehirden belki de tüm bu metinleri ve bir yöntem olarak sanat temelli araştırmayı kullanmaya iten duyguları yazarak kurtuluyordum. Yani mücadelemi iliştiirdiğim yeni bir yazın yaratmak bende kendime dair yeniden araştırma yapma gücü bulmamı sağlamış olsa da tüm bu yolu yürümemin arkasındaki itici gücü belirttiğim bir metin yazmak da—hala kaldıysa ve kanserle hala atılmadıysa—bu zehirden kurtulmanın bir yöntemi benim için. Art and Anger'da Marcus'un (1978) Woolf'un deliliğinin ayırt edici bir özelliği olarak duyduğu kin ve öfkenin ifade bulmasına işaret ettiği gibi (Russ, 2022, s. 179), *Yanık Ruhların Işıkları* da benim öfke aracılığıyla yazdığım bir metindir. Benim kendi araştırma ve yazıların peşinde koşan bir ben yaratmamı sağladığı için de öfkeme minnet borçluyum. Aynı zamanda Milner'ın bir şahıs olarak kendini kanıtlamak için sürekli bir şey yapmak arzusu (Milner, 2014), ve Ahmed'in dediği gibi (2017, s. 29) "feminist malzemeler"den oluşan kendi metinlerimden bir dünya yaratmak derdindeydim. Kendi feminist inşaatımı ancak bu malzemelerle besleyebildim.

Yanık Ruhların Işıkları'ndan Öyküler

Oyunbozanlığım

Dalgalarda savurduğum beyazlıklara bakıyordum. O beyazlıkların içindeydi isyanım, inadım ve oyunbozanlığım. Her şeyi geride bıraktığımı düşünsem de biliyordum o beyazlıklarda taşıyacağımı hüznümü. Ama şimdi beni koyu ve karanlık bir topa çeviren bir hüznü değil üstümdeki. Şimdi ben o yeni yolu görebilmiş, o yeni yola girebilmiş ve o yeni yolda ilerleyebilmişim. Hayatımı ortadan ikiye ayrılmış gibi hissediyordum. Sanki bu mesleki kaza beni benlere bölmüş ve kendime katmanlar halinde bakmama neden olmuştu ve ben bu katmanların ortasında gerçek kendimin elini uzattığı o cesur kişideki beni sahipleniyordum. Kulaçlarımı atıyordum şimdi. Her geçen gün daha çok atıyor, eskiye göre daha ileriye atmak istiyordum. Ama gittiğim yerle ilgilenmiyordum. Nasıl gittiğimle ilgileniyordum artık. Biliyordum ki en ilerideki köşe başları kirli ruhlar tarafından sahipleniliyordu.

Bense onlara dokunmadan yaşamak için hep kendi rotamda belirli bir seviyede yüzebilirdim. Deniz başka türlü bir mavi olacak mıydı? Gök daha mavi olacak mıydı? Mutluluğumla ilgilenmeksizin mutluluğumu hissediyordum. O sırada mutsuz da olsam biliyordum ki bu farkındalık beni mutlu edecekti. Benim mutluluğum doğru kararlarımı. Ödediğim bedeller ne olursa olsun, kendimi bulmaktı. Uzaktan insanların seslerini duyuyordum. Havaya ellerimi uzatsam tanıdık bir ses yakalayacağımı düşünüyordum ve bu tanıdık seslerin beni tanıdık bir kendiliğe evrilteceğine inanıyordum. Bir kentin sesleri başka bir kentin seslerine taşınabilir miydi? Taşımak istemiştım birdenbire. Bütün sesleri sırt çantama doldurmak, ceplerime doldurmak, seslerle bütünleşmek, seslerle dolmak istedim. Öylesine dolmak ve böylelikle kendimi götürdüğümde seslerimi de götürmek istedim. Nitekim götürbildiğim için kendimle yüzleşebilmişim. Kendimi bulabilmişim. Şimdi burada sesli çalan bir müziğin ortasındaaydım! Her müzik benim melodimi de çalıyor gibiydi. Bir sahil kasabasında şezlongların arasından yükselen müziğe bulmuşum kendimi. Rüzgar uğulduyor, dalgalar yüzüme fısıldıyor ve müzik kulaklarımı okşuyordu. Müziğin ritmiyse omuzlarımı hareket ettiriyordu ve ayaklarım yerde tempo tutuyordu ve denizden çıkan tuzlu saçlarım ağzıma doğru yürüyordu. Sanki havada bir renk, bir ahenk vardı. Gökte bir neşe-güneşte bir cıvıltı-yaşamda bir yaşantı-vardı ve kösedeki mezarlıktaki ölümler bile ölümü değil, yaşamı haykırıyordu. Haykırdım göğe doğru- yaşamın adı kendini kaybetse de kendini bulmaktı. Aslında şu an hiçbir şeyim yoktu. Eşe dosta sorsan çok acayip tekliflere ve pozisyonlara hayır demiş biriydim. Elimde bir şey olmadığı doğrudu. Ama aynı zamanda yanlıştı. Bir kuş gibi hafiflemiş hissediyordum. Sanki dünyanın yükünü sol omzumdan atmış gibiydim. Elimde dünyevi bir şey olmadığı doğrudu. Ama aynı zamanda yanlıştı. Çünkü ellerimde kendimi tutuyordum. Sapsağlam ve dimdik kendimi tutuyordum:

Benlik Zamanı

Benlik Zamanı... Çok kızdım kendime belki, öyle olmamalıydı, dedim. Böyle olmaması gerekiyordu. Aslında bu düşünce mesleki anlamda hırslı olmamdan kaynaklanmıyordu elbette mesleğimde ilerlemek, yaşam için yapabileceğim ne varsa yapabilmek derdindeydim ama yaşama benden bu süreyi çalmış gibi davranmaktan vazgeçmem gerektiğini de biliyordum. Yaşam bana bu kadar çok şey öğretirken nasıl çalmış olabiliirdi ki bu zamanı benden? Zamanın yolunda gitmesi ve bizim ondan öğrenmemiz demek mutlaka hedeflediğin yolda hiç düşmeden yürümek mi demekti, ben değil miydim daha dün, ben profesyonel kazaya uğradım, diyen ve bunu diğer mesleklerle karşılaştıran? Her türlü kaza insan içindi ve evet ben profesyonel bir kazaya uğramıştım, bu olmuştu ve bitmişti ve zihnimde zaman da zaman aman da zaman çalgıları çalıyordu ve biliyordum ki bu çalgıları çalmaya devam edersem zamanı hiçbir zaman kontrol edemeyecektim ve hep o ulaşacağım yer -her neresiyse- oraya geç ulaşacağımdan bahsedecektim. Oysa ben düşme hikayelerimle bir bütündüm. Elif'ti bana bunları hatırlatan her seferinde. Sinem derdi bana, yaşam yalnızca mesleğin midir sanıyorsun? Yaşam yalnızca planladığın ve erişmek istediğin mesleki hedefler midir sanıyorsun? Yapma Allah aşkına, bir bütündür yaşam hem de kocaman bir bütün. Kendi deneyimlerini yaşamından çıkarabilir misin? Deneyimlerini bunlar benim yaşamımın birer parçası değil diyerek kendinden öteleyebilir misin? Deneyimlerin senin o meslekle bağını güçlendirendir, düşünsene sen bundan önce o işe de o mesleğe de bambaşka bakıyordun. Sen evet, belki kendini mesleği elinden alınmış hissettin ve bunca yıl üzerine koyduğun pek çok şeyden vazgeçmiş gibi düşündün kendini, vazgeçirilmek zorunda bırakılmış olduğunu düşündün sanki terk edilmiş gibi ailesiz, dolsuz, arkadaşsız kimsesiz bırakılmış gibi... Oysa onu bırakan sendin, Sinem, sendin. Üstelik tüm bu sürecin evet senden zamanını almasına, evet senin ruh halini bozmasına, evet senin eğri doğru nedir diye düşünmene neden olmasına izin verdin. Ama vardığın yer, şimdi gideceğin yer ne kadar kötüdür diyebilirsin Sinem?

Senden alındığını düşündüğün o zamanın içinde senin değerlerin yoktu, sen o zamanda kalmış olsaydın kendine ait olmayan değerlerin içinde kendini arayacaktın ve hiç bulamayacaktın, oysa sen bu zamanı kendinden arındırarak kendine ulaşmanın derindesin şimdi. Kim kendine kolayca ulaşmış ki? Ha tut ki, bu soruya birkaç kişiyi göstererek cevap vereceksin, ben de diyeceğim ki sana, kendinle ilgilen dostum, kendinle ilgilen. Herkesin hikayesi kendi içinde özel ve kendi içinde kıymetlidir. Hikayemizi seçeriz, o doğrultuda yürürüz ama hikayemizin içine kimlerin dahil olacağını ve bizim rolümüzün kendi hikayemizde ne yana doğru çekileceğini bazen bilemeyiz. Korunmazsan çocuk sahibi olma olasılığın her zaman vardır, ama biliyor musun korunsan da vardır. Hayatının ortasında bağırarak isteyen bir çocuk gelir seni bulur ve illa ki o bağırışını yüzüne savurur. Üstümüze ne kadar çelikten bir zırh giyersek giyelim, şiddetli bir fırtına zırhımızı rüzgarın akışına dahil eder ve biz zırhın içinde rüzgarla birlikte savruluruz. Giderken zırh üstümüzden çıkabilir ve parçaları yerlere dağılabilir ve biz öylesine savruluruz ki zırhın nereye dağıldığını bile göremez hale geliriz. Ama mesele nedir biliyor musun Sinem, mesele o zırhın geçici olduğunu bilebilmek, öngörebilmektir. Kendi bilincinin üstüne hangi zırhı geçirirsen geçir, hangi maskeyi takarsan tak ya da bilincini hangi örtüyle sararsan sar, o üstünden sıyrıldığında çıplı çıplak kalırsın ve bilincin sana öylece bakar. Sana olan budur demeyeceğim, çünkü sen hiçbir zaman o kadar çıplak bir kadın olmadığın gibi- hep bilincinle koruyordun kendini ve seni örten, ayıran da buydu- hiçbir zaman da bir zırha sığınma ihtiyacı duymadın, düşün ki duysaydın da zırhı birlikte satın aldığın insanlara soracaktın belki de hangi zırh daha iyi korur diye... Oysa ki sorduğun kişiden koruman gerektiğini anlayacaktın sonra ve sana bu daha da ağır gelecekti. Hikayemiz bizimdir Sinem, ama ısrarla içine girmek isteyen bu şiddetli rüzgarlar karşısında dirençsiz olabileceğimizi bilmek bizi güçlendirendir aynı zamanda. Ha sen o rüzgarın sana doğru öyle eseceğini bilmiyordun, ha sen o tatlı tatlı esen rüzgarın sana doğru öylesine şiddetle eser hale geleceğini bilmiyordun. O halde bilmemek ve görmemek yasına mı teslim olacaktın? Bilmemek ve görmemek yasıyla bir başka zaman daha mı geçirecektin? Bir başka zaman... Elinden iş gelmeyen ve öylece durup neler olup bittiğini anlamaya çalıştığın ve yasa gömüldüğün bir zaman...

Eğer şimdi verdiğin kararı uygulamak yerine, o yas anında kalsaydın, hikayenin yasla bitmesine izin verseydin ve o yas haliyle ister eski davayı tamamlamış olsaydın, ister yepyeni bir davanın içine girseydin ve her şeyi ama her şeyi o zihnindeki ideal zamanda tamamlamış olsaydın, inan bana eksik biri olurdu- sana bunu 25 yıllık arkadaşın olarak söylüyorum. Yanıma gelirdin, içinde yas barındırdığın davan olurdu ellerinde, Elif derdin, gözlerindeki buruk sevincin burukluğunu saklamaya çalışırdın, bitirdim, derdin, bitirdim. Şimdi attığım bu adımla şunu şunu şunu yapacağım hayatımda... Ben sana öyle buruk bakardım, ne önemli var dercesine sana bakardım, sen şimdi bunu tamamlayınca Sinem oldun mu sahiden? Sinem'in parçalarına ulaştın mı? Sen belki de öyle bir noktada olurdu ki ne demek istediğimi bile anlamazdın, öylesine uzaklaşmış olurdu kendinden. Öylesine yabancılaşmış, öylesine yabancılaşmış. Ama Elif derdin, bitirdim işte bitirdim, başladığım şeyi bitirdim, bak hayatım yolunda akıyor işte... Şimdi, yani bundan sonrası ne kadar kötü olabilir ki... Yüzüme bakardın, sesin cılızlaşırdı yüzüme bakınca ama sesini bir araya getirip başka cümle kuramazdın. Sesinde sana ait olmayan bir şey olurdu ama bunu sen bile kendine itiraf edemezdin... Elif... demiştin ona. Lütfen... Hayır, şimdi böyle demiyorum, Sinem... Eğer sen bana gelip, her şeyi bıraktım ve Yatağan'a taşıyıyorum, orada devam edeceğim avukatlık mesleğime, bıraktım bu diğer şirketi demeseydin evet olacaktı... Ama olmadı... Şimdi

sen bu planlamadığın, yaşayacağını hiç düşünmediğin hikayenin kahramanısın. Şimdi sen bu hikayeden bağımsız değilsin ama bu hikayeye birlikte var olan Sinem şimdi Yatağan'da kadın davalarına bakmaya gidiyor. Bu senin hep istediğin ama diğer şehrin koşturmacasından kendini kurtararak bir türlü yapamadığın şey değil miydi? Şimdi sen o senden alınan zamanın mesleğinden çalınan bir zaman olduğunu söyleyebilir misin? Şimdi senin görmekten gereken tek şey vardır ki bu zaman, senin kendine kattığın, kendin olduğun ve kendin olurken derinin yandığı o zamandır ve seni kendine ulaştırırken o deriyi attıran zamandır. Mesleğini o yanık deriyle yapmaya devam etseydin, kendisine hiç ulaşamamış bir avukat olacaktın, başarısızdan başarıya koşan- ve bu başarılar sırasında derisi yanık diğer insanları görmezden gelmeyi de başarının bir parçası sayan- ama hiç kendisi olmayan. Mezara bol madalyonlu ve hiç benlikli girmeye razı olan... Oysa sen hiç benliği çıkardın attın, o yanık deriyi çıkardın attın ve şimdi yenilenmiş derinle mesleğine geri dönüyorsun. Şimdi dokunduğun insanlar seninle konuşurlarken senleşmiş seni görecekler ve sana baktıklarında gözlerindeki benliğini görecekler, çünkü artık saklayacak bir bakışın olmayacak, saklanmak istemeyeceksin ve haykıracağsın sesinle ve parıldayan benliğinle-parçaladım benliğime saldırırları ve yeni bir kendilik kurdum ve evet ödedim bunun bedelini. Ödemem gerekiyordu ve ödedim bedelini diyeceksin. Hikayen mesleğinin baş tacı olacak şimdi Sinem, o olmasaydı sen yalnızca gitmesi gereken yere giden bir avukat olacaktın, şimdi ise gittiği yere kendisini götüren biri var ve geç kalmamış, çünkü bu senin mevsiminin zamanı ve içinde sen olmadan eksikti, seninse oraya varman bu kadar zaman sürdü, o zamanı suçlamak yerine ona müteşekkireceksin ve isim koyacaksın hatta ona... Benlik zamanı... Şimdi mesleğinin içinde de bu zaman var ve o yüzden her zamankinden daha güçlüsün. Elif'in boynunda hüngür hüngür ağlamıştım, sonra dudaklarımıza en kırmızısından bir ruj sürmüş ve benlik zamanımı kutlamaya gitmiştik..

2017-2018. Kyoto.

Böylece, göç araştırmamı Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen göçmen kadınlara odaklanacak şekilde yeniden tasarladım. Bu bildiğim bir konuydu; yüksek lisansta göç çalışmalarına odaklanmıştım; en sevdiğim alandı. Ama Japonya'ya özellikle bu konu üzerine araştırma yapmak için gelmemiştim; yolum beni buraya çıkarmıştı. Oyun bozanlık deneyimim beni, Türkiye'deki patriyarkal yapıların etkisi altında, ama uluslararası ölçekle yürütülen niceliksel bir araştırmada gölge olarak yer almaktansa kendi araştırmamı yapmaya yönlendirmişti.

Araştırma planlarımı Japonya'daki danışmanımla paylaştım. Kararımı onayladı ve destekledi. Başlangıçta, şu sıralar mültecilik başvuruları ve Japonya'daki durumlarına ilişkin haberlerde gündeme gelen, Saitama'daki Kürt topluluğuna dair etnografik bir çalışma yapmaya karar vermiştim. Bu amaçla Antep'ten ayrıldıktan sonra Japonya'da sığınma talebinde bulunan Kürt kadınlarla saha çalışması yapmak için Saitama'ya gittim. Tokyo ve Saitama'da saha planlaması yaptım. Sahada geçirdiğim iki ay boyunca birçok evi ziyaret ettim; gündelik hayatlarına katıldım ve mülakatlar yaptım.

Ancak, sohbetlerimiz derinleştikçe geleneksel Kürt giysileriyle topluluğun faaliyetlerine katılmaya davet edildim. Dışarıdan biri olarak konumsalığımı ve doktora adayı olarak nesnelliliğimi anlatmakta zorlandım. Siyaset odağında değildi. Japonya'daki göçmenlik hikâyelerini ve yaşam tarzlarını anlamayı amaçlıyordum – Japonya toplumuna entegrasyonlarını, evlilik örüntülerini, dille ilgili yaşadıkları sorunları, evlerde Türkçe, Kürtçe ve Japonya konuşulmasını... Buna rağmen, mülakatlar çoğunlukla siyasal tartışmalara açılıyordu; nesnel duruşum sıklıkla sorgulanıyordu. Uluslararası bir doktora adayımıydı; Japonya hükümetinin verdiği

bursla destekleniyordum; İzmir'den Kyoto'ya gelmiştim—bunlar kimliğimin başat bileşenleriydi. Japonya Kültür Derneği'nden sürekli destek almak işleri daha da karıştırdı. Bu destek araştırma sürecimde yönlendirici role sahip olabiliirdi ve konumsallığı ve sahada bağımsızca çalışma amacımı koruyamayabilirdim. Saitama'da Kürt kadınlarla etnografik çalışma yapmış olsam da o dönemde bu konuda yazamadım. Zira, yazdıklarım beklediğimden daha fazla sorgulanıyordu. Ancak yaptığım araştırma hakkında o dönemde yazamamış olmak da bende huzursuzluk yaratmıştı. Ancak bir kaç yıl sonra, Saitama'daki Kürt sığınmacılar hakkındaki bir film üzerine kısa bir yazı yazdım. Bu yazıya araştırma sürecindeki bulgulardan bir kısmını da dahil ettim, bilet'te yayımlandı (Bayraktar, 2022). Japonya'daki Kürt topluluklarla ilgili araştırma yaparken yaşanan yöntemsel sorunlar ve araştırmacının konumsallığı ile ilgili makalemin bu yıl yayınlanmasını umuyorum. Kendi takvimimde geç olsa da karşılaşmalarımı yazabilme hissi beni tedavi eden bir güce sahip

Saitama'daki çalışma sonrasında göçü ele alma yöntemlerimi gözden geçirirken bir şeyi yeniden fark etmişim; Japonya'daki uluslararası araştırmacılar olarak bizler deneyimlerimizi paylaşıyor ve göçmenlik üzerine kafa yoruyor, tartışıyoruz. Bu buluşmalar, zorluklara rağmen devam etmemi sağlıyor ve direncimi artırıyor. Örneğin, kendi ülkelerinde Japon dili bölümlerinde eğitim almamış uluslararası araştırmacıların karşılaştıkları bir zorluk Japon dilinde ilerlemektir. Bunu sıklıkla konuşuyorduk. Yanı sıra, hikâyelerimizi birbirimize anlatırken Orta Doğu'dan gelen kadınlar olarak hem kendi ülkelerimizde hem Japonya'da yaşadığımız sorunlardan bahsediyorduk—kimisi toplumsal cinsiyetle ilgili, kimisi dinî kimlikle... Bu tartışmalar, araştırma konumun odağını tamamen değiştirmeme ve MENA bölgesinden (Orta Doğu ve Kuzey Afrika) gelen yüksek vasıflı kadınların göçüne yönelmemi sağladı.

Kendimi feminist *oyunbozan* olarak tanımlıyordum; deneyimlerim araştırma konumu bir feminist araştırmacı olarak yansıtacak şekilde yeniden tanımlamaya itmişti. Kendim gibi kadınlarla sohbetler ve mülâkatlar yapmak, göç ve araştırma yolculuklarımız sırasında yaşadığımız zorluklara karşı ve her tür yaşantıyı paylaşmayı içeren feminist kolektif bir eylem haline geldi. Yalnız olmadığımı; bunun benim hikâyem olduğunu ve başka kadınların da benzer zorluklar arasından yol bulmaya çalıştıklarını gördüm. Yüksek vasıflı bir araştırmacı olarak Japonya'ya gelme kararını almak hiçbirimiz için kolay olmamıştı. Mülâkat yaptığım bütün kadınlar hikâyelerini paylaşmak istiyorlardı.

Eril bir tahakküm altında sesimi yansıtmayan bir niceliksel araştırmanın gölge araştırmacısı olmaksansa ve politik tartışmalarla ne yazacağımın sürekli merak edildiği bir baskı altında diasporadaki kadınların sesine dair söz üretmeye çalışmaktansa, doktora sürecinde bunları yaşayan bir kadın olarak diğer yüksek vasıflı göçmen kadınlarla araştırmamı yapmayı ve bu süreçlerin bende yarattığı etkilere meydan okuyarak killjoy olmayı seçmiş, böylelikle kendimi yeniden bulmuştum. Feminist bir doktora tezi yazamadıktan sonra yazmış olmamın bir anlamı yoktu. Ve bu süreçlerden çıkmayı başarmak da benim için feminist bir mücadeleydi.

2017-2019. Kyoto.

Onca zorluktan sonra kendime güvenim geri gelmişti ve yeniden güçlendiğimi hissetmişim. Her gün, neşeyle uyanıyor, bisikletime atlıyor ve Japonya'ya öğrenci olarak ya da çalışmak için gelmiş kadınlarla mülâkat yapmaya gidiyordum. Kartopu örnekleme tekniği kullandım; önce kendi ağımla işe başladım. Belirli bir ülkeden gelen bir kadınla mülâkat yaptıktan sonra aynı arka plana sahiplerle beni tanıştırmasını istiyordum. Böylelikle, İran, Mısır, Lübnan ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan diğer ülkelere birçok kadına erişebildim. Araştırmam boyunca Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen 35 kadınla mülâkat yaptım; Kyoto, Osaka ve Kobe arasında birçok yerde. Bazen bağlı oldukları üniversitelere gittim; kampüste ya da laboratuvarlarında oturdum. Kimi zaman nehir kenarında bir kafede buluştuk.

Araştırmam için bu kadınlarla buluşmalarım kolektif göçmen sesleri duyurmanın bir yolu haline geldi; bu yolculuğa iki yıl boyunca (2017-2019) boyunca devam ettim. Ancak, çok daha öncesinden kurduğum arkadaşlıklar ve feminist yoldaşlıklar bana Japonya'da kaldığım süre boyunca kadınların deneyimlerine odaklanmamı sağladı. Bunları da hem kimi makalelerimde ve tezimde hem de sanat temelli araştırma bulgusu ve hikaye anlatıcılığı aracılığıyla kimi öykülerimde yazdım. (Yayınlamaya karar verdikten sonra da erişilebilir oldular.) (Bayraktar, 2025).

Feminist bir araştırmacı olarak kendi göç sürecimin içinde aynı süreci deneyimlemiş, göçmen kadınlarla bir arada olmak ve görüşmek ve onlarla Japonya'yı tartışmak ve konuşmak, sesime ses katıyor. Beni çoğaltıyor. Ortadoğulu göçmen kadınlara dair söz alanı açmayı günden güne büyüyen bir sorumluluk ve feminist bilinçle inşa ediyorum. Göç araştırmamda feminist metodoloji ile ilerliyorum.

Ancak... Kendim nasıl etkileniyorum onca yıl Japonya'da kalmaktan? Türkiye akademisinde olan bitenler, üniversiteden atılan arkadaşlar, tanıdıklar... Türkiye'de siyasi bir mesele olduğunda sanki kendi akademik derlerimin peşinde başka bir ülkeye gitmiş ve ülkesi için bir şey yapmayan biri gibi hissetmeye başlıyorum. Bölümün zorluğu, Japoncamın bir türlü istediğim akademik seviyeye ulaşmaması karşısında da seçilmiş bir Japonya hükümeti burslusu olarak hissettiğim suçluluk günden güne büyüyor. Neden her şeyde suçluluk duyduğumu bilmiyorum ama ülkede olmadığım için duyduğum suçluluk da oldukça büyük bir hal alıyor (Bayraktar, 2016). Kendimi yeterli kadar çalışkan bulmadığım için de suçluluk duyuyorum. Ailem de sürekli "ne zaman bitiyor doktora?" diye soruyor. Sanırım onlardan uzakta olmayı seçtiğim için de suçluluk duyuyorum.

Japonya'ya ara...

2019.

Bursum, yarı-zamanlı işlerim, vizem bitmiş. Her şeyi yenilemem gerekiyor. Japonya'ya biraz ara vermek iyi olur gibi geliyor. Bölümdeki yabancı öğrenciler genelde ülkesine dönebiliyor. Ben de geçici olarak Türkiye'ye dönüyorum sanıyorum. Okulumu bir yıl donduruyorum. İzmir'e, doğrudan ailemin yanına dönüyorum. 18 yaşındaki ışıl'ı İzmir'de tutmak isteyen ailem doktora ortasında, "artık Japonya'ya dönmese" diyor. "Çok özliyoruz." O hep İzmir dışına gitmek isteyen, çocukken Can Dündar'ın Uzaklar kitabını, Zeynep Oral'ın Uzakdoğum kitabını baş tacı etmiş küçük kız bir duruyor, kendine bakıyor. Aslında o da çok özlemiş. Üstelik Japonya gibi uzak bir ülkedeyken hastalık, kaza gibi ailesinde olup biten pek çok şeyi kaçınıyor. Sonra ailesine "neden bana söylemediniz?" diyor. Onlar da her seferinde "sen üzülme diye" diyorlar. Meksikalı arkadaşını hatırlıyor. Babasının cenazesine yetişememişti. Ve içi cız etmişti onu gözlemlemek. Üniversitemde doktora uzun. Doktora bitene kadar Japonya'da kalmak bana da bu kez zor geliyor. Yıllar sonra, İzmir'de kalmak ise gözümde korkutucu gelmiyor. Kendimi yeterince gerçekleştirdiğimi düşünerek, İzmir'de kalıyorum; hiç hesap etmediğim kadar uzun kalacağımı henüz bilmeyerek.

2020.

Önce biraz ailemin yanında yorgunluğumla depresyonumu birbirine karıştırdığım aylar geçiriyordum ve sonra yeniden Türkiye'de olup biten her şeyin bir parçası olmak arzum bastırıyordu. İzmir'de yine Japonya Hükümeti'nin desteklediği, UN Women ortaklığında, Suriyeli kadınların güçlendirilmesini amaçlayan bir projenin koordinatörü oluyordum. Japonya'da kendimi istemediğim araştırmadan çıkararak güçlendirdiğim ve göçmen kadınlarla araştırma yaparak sesimi bulduğum yer, İzmir'de de aynı. Hem kendim için hem Ortadoğulu kadınlar için çalışıyorum. Alsancak'ta bir ev tutuyorum. Konak'ta bir ofisimiz var. Her gün tramvayla gidip geliyorum iş yerine. Rahat. Bir ara sağlık kontrolü için Konak'ta bir

tıp merkezine gidiyorum ve sağ memede "bir şey" görüyorlar ve ama çok da küçük, "6 ay sonra tekrar gelin" diyorlar. Tamam, diyorum. Sonra unutuyorum. Tekrar işe dalyorum. Kendimi bu dönemde de bir şey yapmak zorunda hissediyorum hep.

Ancak yine kestiremediğim şeyler oluyor. Çalıştığım STK'nın başındaki *erkeklerle* anlaşıyorum. Ben koordinatörüm ama pek söz hakkım yok. Büyük kararlar *onlar* tarafından veriliyor ve ben kendi söz alanımı genişletmeye çalıştıkça *azarlanıyorum*. Sonra tuhaf bir mobbing yaşıyorum. Son derece profesyonel ve planlı dizayn edilmiş bir senaryoya uyarı alıyorum. Ayrıca çalışan arkadaşlar benim iyi bir yönetici olmadığımı çünkü onlarla teşekkür ederek konuştuğumu söylüyorlar. Onlara her seferinde bana zarif Japon bardaklarında çay ikram eden zarif danışmanımı anlatıyorum. Öğrendiklerimi uygulamaya çalıştığımı. Ama pek karşılığı olmuyor. Orada yapamayacağımı anlayıp istifa ediyorum. Durumu çalışmanın başındaki uluslararası kuruma aktarmıyorum. Ülkeye döndükten sonra STK projeciliğinde her şeyin kılıfına bir güzel uydurulduğunu ilk öğrenme tecrübem. O kadar sene Japonya'da kalmak bana iyiliği, güzelliği, tevazuyu öğretiyor ve zaten hassas kişiliğime eklenen tüm naifliklerle ülkeye dönüyorum ve küçük hesaplara kafam basmıyor. Dolayısıyla en bildiğim şeyi, ruhumun huzur bulmadığı yerden ayrılmayı tercih ediyorum. Ve pandemi başlıyor o sırada... Kendime ait evimi kapatıp yine ailemin yanına dönüyorum... Aklımda yine Kyoto'ya dönmek var; ama pandemi Japonya'yı sarmış, kapılar, sınırlar kapatılmış. Arkadaşlarım ülkelerine dönemiyor.

Danışmanım "İzmir'de kal" diyor. "Uzaktan gönderirsin tezini, makalelerini." "Tamam," diyorum.

Bir süre sonra İzmir depremi oluyor. Yeğenim ve annesinin oturduğu yere çok yakın deprem alanı. Hem kendi ailem için hem herkes için çok korkuyorum. Kendimce deprem dayanışma sürecinin parçası olmaya çalışıyorum.

Ülkede pek çok şey olup biterken elim hiç Japonya ile ilgili yazmaya gitmiyor. Gündemle yatıyor gündemle kalkıyorum. Tezime dair duyduğum suçluluk içimde bir yerlerde saklı ama elim gitmiyor.

2021.

Kendimi Türkiye'deki sosyal meselelerden uzak hissetmemek için sahada olmalıyım diyorum. Bir türlü İzmir'e yerleşik de hissedemiyorum ve pandemi devam ederken yine ailemin "gitme, kal" demesine aldırmadan İç Anadolu'ya, Nevşehir'e gidiyorum UNFPA ile. İçimde ayrıldığım mülteci projesinde beraber olduğum kadınlara yönelik mahcubiyet var, ama idari meseleler nedeniyle ayrıldığım proje yerine yine kadınlar için çalışmanın başka bir yolunu bulmuş olduğum için de sevinçliyim. Hüzünümün ve hayal kırıklığının yerini başka bir çalışma ile doldurabilmeme sevinıyorum.

Yıllar önce Ankara'da yaptığım gibi (Bayraktar, 2012) yine erken yaşta evliliklerle ilgili bir çalışmanın saha koordinatörü olacağım. Bu benim seçimim ama İç Anadolu'nun dinamiği beni zorluyor. Sahada çok yoruluyorum. Fiziksel sorunlar yaşamaya başlıyorum. Zaman zaman "ben burada ne yapıyorum, Kyoto'da olmam gerekmiyor mu?" diye sorular soruyorum kendime. Aklım tezimde. Kalbim Kyoto'da. Ama o zaman sahada kim çalışacak? İçimden kendilikler çıkarmak ve eş zamanlı olarak bir sürü şey yapmak istiyorum. Sanki hayatımı katmanlar halinde yaşıyorum. Her katmanda aynı amaç için çalışan başka bir versiyonum var ama yer ve zamanlar değiştiği için, bir önceki zaman diliminde yaşayan benliğimi tamamlamadan bir başka segmente geçiyorum. Zamanlar, mekanlar, çalışmalar, ülkeler ve şehirler birbirine karışıyor. Saha dinamikleriyle baş etmeye

çalışırken yorgun düşünüyorum. Türkiye'yi ve değişen sosyo-kültürel yapıyı gözlemleyerek ve İç Anadolu'nun dinamiklerinin içinde saha yönetirken sürekli olmam gereken yeri sorgularken buluyorum kendimi. Sahada zorlandığımı artık kabul ediyorum ve bu kez isteyerek İzmir'e dönüyorum.

2022.

Yine İzmir'deyim. Doğduğum şehrin yaşamı bana yavaş geliyor. Sanki hiç Japonya'ya gitmemiş gibi yerel oluşumlarda yer almaya başlıyorum. Toplumsal cinsiyet çalışmalarına destek oluyorum farklı kurumların. Şehirde ne yapabilirim diye düşünüyorum. Ama İzmir'i fazla kapalı buluyorum. O yere göğe sığdıramadığı ruhuyla doğduğu yere dönmüş küçük kızın içi taşıp duruyor. Doktora orda beklerken ülkede neler yapabilirim diye düşünüp duruyorum. İzmir'e döndüğümde hep akademisyen olurum diye düşündüğümü hatırlıyorum. Kendimi yaşam yolculuğunda hedefine ulaşamamış gibi hissettiğim zamanlar çoğalıyor. Zaman zaman yükselen depresyonum artıyor. Ülkeye dönerek aradığımı huzuru yine bulamıyorum. Ama sanki benim içsel kaosum hep ülkede kalıp da huzursuz olanlardan daha baskın bir kaos, keza ben dönmüşüm ama istediğim bir hayat yaşamıyorum. Yaşamıyorum.

2023.

Şubat 2023 depremi herkes gibi beni de derinden etkiledi. Sekiz kilo verdim ve yemek için kendimi zorlamam gerekti. Bu olumsuzlukla başa çıkabilmek için krizle doğrudan yüzleşmenin yollarını aradım. Yardım çalışmalarına katılmanın acımı ve duyduğum suçluluğu azaltacağını biliyordum. Ama etkili bir şekilde katkı sunabilmem ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapabilmem için bir sivil toplum örgütünde profesyonel olarak çalışmam gerekiyordu. Kumamoto depreminden sonra Kyoto'daki bir sivil toplum örgütünde gönüllü olarak çalışırken yaşadıklarımı hatırladım. O sırada üniversitede olsaydım, büyük ihtimalle meslektaşlarıma katıldım. Israrla iş başvuruları yaptım, mülâkatlara girdim. Sonunda, UNFPA, Adıyaman'daki kadınların cinsel ve üreme sağlıklarıyla ilgili bir projede koordinatör olarak yer almamı kabul etti. Sert konaklama koşullarıyla (konteyner evler ya da her gün Gaziantep'ten gidiş) ilgili uyarılara rağmen kabul ettim. İnsani yardım çalışmaları kaçınılmaz olarak zor koşullarda yaşamayı beraberinde getirir. Duygusal ve psikolojik açıdan kırılgan hissediyor olsam da ortaya çıkmakta olan deprem dayanışmasına katılmayı çok istiyordum. Deprem öncesinde mememdeki bir şişlikten dolayı doktorlar biyopsi önermişlerdi Okuduğum bir kitabın etkisiyle başlangıçta reddetmişim (Özdemir, 2013). Bana bir şey olmayacağına çok emindim sanırım. Ancak, UNFPA'da işe başlayabilmem için sağlık kontrolünden geçmem gerekiyordu. Kabulü alır almaz biyopsi randevusunu ayarladım.

Ve – Meme Kanseri ... mi?

Ve-invaziv karsinom. Östrojen pozitif tümör. Meme kanseri. Bir sürü tıbbi terim. Ne oluyor? Ölecek miyim? Her şey bu kadar mı? Birden ailemden uzakta geçirdiğim onca yıl gözümde büyüyor. İçimdeki küçük kız çocuğu geri dönüyor. Kanserle konuşmaya başlıyorum. Hayır hayır hayır. Olamaz. Olamaz olmaz. Kafam karışık diye mi geldin? Japonya dışı diğer meselelere odaklandım diye mi geldin? Tamam anne. Tamam baba. İzmir'deyim. Kanseri diye bir şey geldi. Nasıl söyleyeceğim size? Siz hep bana "kendini çok yoruyorsun" derdiniz. Ben kendimi çok mu yordum sahipen? Çok mu dert ettim

her şeyi? Kanserle çocuklaşıyorum. Sorumlu olduğum ve hissettiğim herkes ve her şeye karşı da mahcubiyet hissi duyuyorum.

İnsan kanser olunca şunu düşünmeye eğilimli oluyor. Ben nerde yanlış yaptım? Hayatımda neyi iyi yapmadım da bu hastalık beni seçti? Ben mi onu seçtim?

Önceki yıllarda depresyonumun çok arttığı zamanlar vardı. Düşünüyorum. Depresif olmaya meyilliyim. Bu hem kişisel hem de toplumsal olabiliyor. Toplumsal bir nedene dayalı bir depresyon yaşadığımda kendime daha toleranslıyım. Savaş, depresyon, hastalık, göç, şiddet, cinayet, ölümler, ülkenin politik iklimi... Evet, her şey canımı acıtıyor. Canım acıdığımda üzülüyorum. Bu acıyı tolere edebiliyorum. Bu acıyla baş etmek için hassasiyetimden güç aldığımı ve bu şekilde bu alanda çalıştığımı biliyorum. Ancak depresyon kendi karanlığımdan doğduğu zaman Sylvia Plath gibi, Virginia Woolf gibi, Tezer Özlü gibi, William Styron gibi, Charlotte Perkins Gilman gibi... O zaman içimden başka biri çıkıyor gibi geliyor. Deliliğe yakın biri. Deliliğin eşiğinde bir depresyon bana karanlık yazılar yazdırıyor, çünkü 'karanlık' hissediyorum (öykü kitabımdaki yazıları çoğunlukla ya araştırma sürecim ya da Japonya'daki göçmenlik anksiyetelerim ve depresyonlarım sırasında yazdım) ama beni toplumsal işlerde çalışmaktan dönemsel olarak çekebiliyor. Düşündüğümde en büyük depresyonlarımın sebebinin de göçmenliğimle ilgili olduğunu görüyorum. Yeteri kadar uyum sağladım mı Japonya'ya? Japonya'da iyi bir araştırmacı olabildim mi? Olamadım mı? Henüz deneyimlerimi yazmadıysam iyi bir araştırmacı değilim mi demektir? Bunun için yazmış olmam mı gerekir? Gerekmez mi? O halde neden yazmadım? Türkiye'den giden bir araştırmacı olarak hem diğer göçmen kadınlarla araştırma yapmış, hem de göçmenlik sürecime ilişkin hikayeler yazmıştım. Bunların içinde aidiyet, kimlik, evle ilişki, uyum gibi meseleler varken aynı zamanda göçmen kadınlarla yaptığım etnografik araştırma sonrasında hem yaşam öyküleri/anlatıları hem de *socio-fiction* formatında queer bir arkadaşlık ve aşk hikayesi vardı. Aslında doktora tezimin pek çok kısmını Kyoto'da yazmıştım.

Ancak Türkiye'ye dönünce geride bıraktığım göçü ve göçmenliği yazmak yerine ülkenin sorunlarına odaklanmıştım. Yine göçtü çalıştığım. Yine erken yaşta evlilikti. Yine kadın sorunlarıydı. Ancak Türkiye'de idi bunlar. Kafam karışmıştı. Ben her iki ülkede olmayı becerememiş miydim?

Japonya'daki küçük evime sığmadığım gibi—beş yılda tam beş farklı evde kalmıştım—çünkü ev öykülerimde yazdığım gibi (Bayraktar, 2024), sürekli hareket halindeki zihnimle ve yazılarımla ve yaşamımla tek bir yere sığamamıştım belki de. Yaşarken yazmıyordum. Belki de en iyisi kendi gerçeğimi kabul etmekte.

Kanser üzerine yazmaya çalışırken de göç üzerine yazdığımı farkındayım. Göç üzerine yazarken de depresyondan bahsettiğimin. Ancak kanser hepsinden büyüktü.

Kanser olmak gibi. Kanser olmak. İnsanın aklına kanser olacağı gelir mi sahi? Kendim için düşünebileceğim en kötü senaryoda bile böyle bir olasılık bulunmuyordu. Yani trafik kazası geçirebilirim. Attan düşebilirim. Denizde boğulabilirim. Uçurumdan düşebilirim. Yamaç paraşütü yaparken de düşebilirim. Hatta Kapadokya'da balona binsem belki oradan düşebilirim. Yani her tür korku senaryosu yazabilirim. Yazabilirdim, kendim ve yaşamımla ilgili. Ama kanser teşhisi alacağım ve sonra tedavisini olacağım ve de bu süreçte geride bıraktığım yaşamımı sorgulayacağım aklıma gelmezdi.

Kanser bana Japonya'dan Türkiye'ye geçici olarak döndüğümü düşünmemeye rağmen araya giren pandemiyle alt üst olduktan tam dört yıl sonra, hala Türkiye'deyken ve sivil toplum kuruluşlarında çalışırken ve doktora tezimi teslim etmeyi hep ertelediğim bir dönemde geldi. Önce ailemi düşündüm teşhisle birlikte. Sonra Japonya'yı. Birden Türkiye'de geçirdiğim süre sıfırlandı ve tüm geçmiş bende Kyoto resmi oluşturmaya başladı. "Hikayeni tamamla" diyen bir ses gibiydi, kanser. "Süre daralıyor. Geçtiğin yolun izi olan sözcüklerine sahip çık." Böylesine ciddi bir hastalıkta—tedaviler ne kadar iyileşmiş olursa olsun—insanın aklına gelen kocaman bir ölüm kelimesi oluyor. Benim de geldi. Hatta ilk bu geldi. Aynaya bakıp, "bu kadar mı?" dediğimi hatırlıyorum. "Sahiden her şey bu kadar mı?" Bu düşünce her tür depresyonu silip süpürecek kadar güçlü bir histen kaynaklanıyor insanın içinde.

Dünya yaşanılacak bir yer olmayabilir. Dünyada pek çok kötülük olabilir. Ben çok koyu bir karamsarlığın içine hapsolmuş bir şekilde depresyondan depresyona gidiyor olabilirim. Ama ben aynı zamanda dünyaya ve yaşama dair umutları olan biriyim. Ben dünyanın iyi bir yer olması için çalışmak isteyen biriyim. Kendimi bildim bileli öyleyim. Japonya'da da öyleydim. Sosyal çalışmalara katılıyor, huzurevinde yaşlılar için gönüllük yapıyor, deprem bölgesi Kumamoto'ya gidiyor, Japon çocuklara İngilizce öğretiyordum. Evet zaman zaman da Japoncamı çok ilerletemediğim için kendime kızıyor ve kendimi Japon dili okuyup da Japonya'da araştırma yapmaya gelen herkesle karşılaşıyordum. Kendime "yok yok yeterince iyi değilsin" diyerek akademik yazmayı erteliyordum. Türkiye'ye döndüğümde de yine aynı şeyleri yapıyordum. Ancak bir eksik vardı. Sanki Japonya'da yaşamış parçamı orda bırakmış ve öyle dönmüştüm. Türkiye'de çalıştığım işlerin Japonya ile ilgisi yoktu ve bu bende hikayemin ve benliğimin bir tarafını başka bir ülkede bırakmışım hissi uyandırıyor. Bu bakış açısı herkese yabancı gelebilir. Yaptığımız her şeyin ve hayatta geçtiğimiz her yolun birbirini tamamlamasını bekleyemeyiz belki de. Bir gün bir ülkede, ertesi gün başka bir ülkede olabiliriz. Ve başka bir ülkede bambaşka bir iş de yapabiliriz. Evet bunlara katılıyorum. Ama nedense mevzu kendi hikâyem olduğunda ben hikâyemin tüm bileşenleriyle bütünleşmek arzusu duyuyordum. Bu da elbette mesela Japonya'da yaptığım çalışmayı dünyanın başka bir yerinde de anlatabilmektir. Bu şimdilik kendi ülkemdi. Ama ben bunu yapmamıştım. Bunu yapmadığım için belki de o boşluk hissi o kadar büyüktü. Sanki bedenimin bir tarafı tutmuyor gibiydi. Sanki bir yanıma eksik bırakmışım gibi. Sanki tüm hücrelerimle hayatı karşılayamıyordum ve hayatı eksilteli bir benlikle yaşıyordum gibi gelmeye başlamıştı. Bu da bende huzursuzluk yaratıyordu. Sanki tam olamama huzursuzluğu. Sanki Türkiye'yi ve Japonya'yı bir araya getiremem huzursuzluğu. Kanser de beden-zihin-ruh uyumsuzluğundan olmuyor muydu? Buna bilimsel bir bilgi diyebilir miydik bilmiyorum ama zihnim de rüyalarım da geride bıraktığım ülkede kalmıştı. Ruh halimi bir resim çizerek anlat deseler; bedeninin üst tarafı Japonya'da olan ve bedeninin alt kısmı, ayakları ve bacakları Türkiye'de bulunan, yarım bedenleri iki farklı ülkede bir kadın resmi çizdim. Resim olarak korkunç görüldüğünü varsayıyorum. Demek ki gerçeklikte de bu kadar korkunç ki, oraya dönemem bende kansere sebep olmuştu. Belki de saçma çıkarımlar yapıyordum ama Türkiye'de geçen seneler bende zamanın geçtiği hissini yaratmıyordu. Çünkü ne zaman geçmişe düşünsem hep Japonya'yı, Kyoto'yu, her şeyden çok sevdiğim danışmanımı, bisikletimi ve orda bıraktığım dostlarımı düşünüyordum. Aslında hep yeniden gitmeyi arzu etmişim. Onca yıl elbette yalnızca kendi araştırmam değil bambaşka sosyolojik

bağlamlarda o ülkeyi gözlemlemiştim ve bunlara dair yazdıklarımı da yayınlamamıştım. Kendimde oluşan tuhaf bir *impostor* sendromu hâkimdi. Bölümümdeki tek Türkiyeli, gittiğim yılda Türkiye'den seçilmiş tek sosyal bilimci olmama rağmen hala kendimi beğenemiyordum. Akademik olarak asla başarılı görmüyordum ve görmedikçe de yazdıklarımı ortaya çıkaramıyordum. Esasen araştırma ve yazılarıma dahil olmuş ataerkil gölgelerin kendi içimdeki sesi bastırmama neden olduğunu düşünüyorum şimdi (Russ, 2022).

Keza akademik çalışmalarımda karşılaştığım ataerkil gölgelere, danışmansız da ortaya eser çıkarılabileceğimi göstermek ve sanat-temelli araştırma kapsamında kullandığım hikâye anlatıcılığı yöntemiyle yazdıklarımı cevap vermek için yayınladığım öykü kitabım *Çürük Atlar Çöplüğü* de yine ataerkil bir gölgeyle karşılaşmıştı. Çok ünlü bir *erkek yazar* kitabım hakkında *methiyeler* düzdüğü bir yazı yayınladıktan sonra (özellikle atıf yapmıyorum) bana mektuplar yazmaya başlamış ve mektuplarına cevap verdiğçe ilan-ı aşk etmeye başlamıştı. Sevgili Nazlı Karabıyıkoglu'nun edebiyat dünyasındaki ifşasına konu olan hikaye gibiydi aslında hikâye (Karabıyıkoglu, 2020). Kendime ait akademik çalışmalarım ve kendime ait edebi yazınım var olmak istiyordum ama ataerkil gölgeler çirkin ve çarpık dişleriyle önüme çıkıyordu. Ama ben bunu da yazmamıştım. Her üretme çabamda önüme çıkan müdahalelere rağmen ve onların karşısında, ayakta durma çabamın ürettiği yeni bir eserle ortaya çıkmak derdindeydim. Bu nedenle de ifşalara elim gitmiyordu. İfşa için yazmaya sonsuz şekilde devam etmek sorumluluğu vermiştim kendime ama bireysel, ekonomik, toplumsal pek çok nedenden dolayı da kendimi konumlandığım yerden yazdıklarımı bir araya getirmek yerine sahada olmayı tercih etmiştim. Nazlı'nın dediği gibi tüm bunların "derimin" altına kazındığını (Karabıyıkoglu, 2020) belki de fark etmemiştim.

Kanser alarm zili gibiydi. Din-dong! Din-dong! Sen ne yapıyorsun?

Bir şey yapmıyorum, kanser.

Hayır, sen yazmaya direniyorsun. Sen anlatmaktan korkuyorsun.

Tuhaf bir görünür olma kaygımın olduğu doğru. Ortaya çıkarken çekirim. Bu sene Nobel ödülü alan Han Kang'ın çekimserliğini kendi çekimserliğime benzettim biraz. Söyleşilerde, televizyonlarda çekingen duruşuyla nasıl da "beni okuyun ama ben o kadar görünmesem de olur" der gibiydi. Ben de öyle hissediyordum. Ama okunmaktan bile korkar gibi davranıyordum. Yani yazamamamın arkasındaki etkenin yarısı bu ataerkil gölgelerse, diğer yarısı da kendimi ortaya çıkarma korkumdu belki de.

Kanser bana ne diyordu tam olarak? Kanser beni deprem bölgesine göndermemişti. "*Kendini parçalara ayırdığın yeter, her yere yetişemeyeceğinin ve her meseleye koşamayacağının artık farkında olmalısın, yazabilsen, iyileşeceksin*" diyordu.

Ben sonra yazmaya başladım. Japonya'da yazdıklarımı bir araya getirmeye başladım ve korkuyla yazıyordum bu sefer. Ölmeden Japonya'yı anlatabilecek miyim? Hayat için benim yolculuğumun ve mücadelelerimin bir anlamı var mıydı? Benim için anlamlıydı orası kesin. Ama bu anlamı tamamlamak ve ifade edebilmek için yazmam gerekmiyor muydu?

Sahadan yazamıyordum. Çok net. Ya da başka bir bölgede, başka bir çalışma yaparken ben geride bıraktığım Japonya hakkında da yazamıyordum. ADHD zihnim pek çok bölmeden oluşuyordu evet ve birden karışırıyordu. İlgisi çok çabuk dağılıyordu. Bir yazdığından

bir yazdığına, bir okumadan başka bir okumaya geçiyordu (Bu teşhisi de kanser teşhisinden bir sene önce almış ve dalgalanan ruhumun ve daldan dala konan ilgi alanlarıminin sebebinin bulduğumu hissetmiştim).

Demek ki başka bir yerde olmamam gerekiyordu. Zaten zihnim de sürekli geriye dönüşlerle hala Japonya sayıklıyordu. Japonya'dayken Türkiye özlemim büyüktü, döndükten sonra da Japonya özlemim.

Kanserle düşündüklerimden biri "ya tekrar gidemezsem? Ya yeniden seyahat edemezsem" ve "ya tekrar başka bir ülkede çalışamazsam?" oldu. Bu benim en büyük korkumdu. Kyoto'dayken Kenzaburo Oe'nin, oğlu ve Afrika hayali arasında kaldığı ve sonra oğlunu seçtiği Kişisel bir Sorun romanını okumuş ve onun anlattığı hikayeyi iliklerime kadar hissetmiş ve "Tanrım insanın başına gelebilecek en kötü şey bir yerde sonsuza kadar onu bağlayacak bir sorun olması!" diye düşünmüştüm. Ve benim de çocukluğumdan beri hayalimi süsleyen yerlerden biri olan Afrika için ben de benzer düşler kuruyordum hep. ODTÜ'de Swahili bilen antropolog hocama da özenmiştim. Japonya'dan sonra bambaşka ülkelerde çalışmak hayalini kuruyordum. Özellikle Kenya'da toplumsal cinsiyet projelerinde çalışmak bunların başında geliyordu.

Ancak, kanserle Kenzaburo Oe'nin yerine geçmiş gibi hissettim kendimi. Şimdi başka bir ülkede olmayı değil kendi bulunduğum şehirde, doğduğum şehirde sağlığını öncelemeliydim. Peki ama iyileşsem de gidemez miydim?

Hastalığı Yazmak: İki Ülke Arasındaki Köprü

Hastalığım benim için köprü olmuştu. İki ülke arasındaki yolculuğumu birleştirmek için çırpınırken sanki iki farklı yerdeki benliklerimi birbirine yakınlaştırmak için mesafelerin tam ortasında yüzünü gösteren bir köprü olmuştu. O köprüyü geçerek ancak tekrar Japonya'ya varabilirdim. O köprü'nün üstünden yürüyerek yeniden benliğimin diğer biçimiyle bütünleşebilirdim. O anlamda hastalık bana yaşamıma bakış gözlüğü kazandırdı ve hızla geçen zamanın takibini yapamazken, kalan sürede parçalarımı birleştirmek için bana köprü oldu. Yazdığım her sözcükle o köprü'nün üstünden biraz daha atlıyorum ve o nedenle benliğimin bir kısmını bıraktığım ülkeye yeniden ulaşıyorum.

Mememdeki tümörün ortaya çıkarmadığım yazılarımdan oluştuğuna kendimi ikna etmiştim. Bu makaleyi yazma nedenim tam da bu. Eskiden doktora sonrası için kariyer ya da hedefler koyardım. Ama şimdi sonrasını değil, şimdiyi düşünüyorum. Şu anda bu satırları yazabiliyor olduğum için şükrediyorum ve bunları yazabildiğim ölçüde iyileşeceğime de çok inanıyorum.

Hastalık da bir çeşit sürgün mü? Sürgün nedir? Hiç tercih etmediğin bir yerde yaşamaya başlamak ve ülkeneye dönmek. Ya da sadece dönmek. O kısıtlı alanda kalmak. Hastalık da bize birdenbire gelen bir şey olduğuna göre hastalık da bir sürgün. O dönemin içinde sağlıklı hale ulaşamadığın ve sağlığa dönmeyişin bir kapana kısılmışlık alanı. Ama aynı zamanda da böyle olmaması için bir mücadele alanı.

Eğitim amaçlı başka bir ülkeye gitmek elbette sürgün değil. Ama özlem duyduğun ve nostalji hissiyle dolduğun anlar yaşıyor olman sürgüne benzetebiliyor yaşananları. Geriye dönme ve dönmeme arasında kalma halleri ile hastalığındaki "iyileşecek miyim, iyileşemeyecek miyim?" kaygısı nasıl da birbirine benziyor. Her gün bedenini ve ruh halini yokluyorsun; "İyi miyim, değil miyim?" Bugün ne kadar iyiyim? Sağlıklılar topluluğuna doğru adım atabilecek miyim? Kendi yurduma dönebilecek miyim?

Göç. Ülkeyi geride bırakmak.

Kanser. Sağlıklı bedenini geride bırakmak.

Sağlıklı bedenine kavuşmak, kendi yurduna dönmek gibi. Kendine kavuşmak gibi. Bildiğin yere dönmek gibi. Ben kendi doğduğum yere dönerek bildiğim yere döndüm ve şimdi de sağlıklı bedenime dönmeye çalışıyorum. Kanser bana "en bildiğin yer olan doğduğun şehirde, İzmir'de kal" mı diyor? Kendi yurdunda mı iyileşeceğimi söylüyor? Öte yandan kendi doğduğum şehirde aldım bu teşhisi... Sağlıklı bedenime kavuşmak yoksa yeniden yola çıkabilmek mi olacak? Ben sağlıklı bedenime, yeniden Kyoto'ya gideceğim günü getirmek üzere yazarak kavuşacağıma inanıyorum.

Bunları dile getirmeden tam anlamıyla sağlığıma kavuşamayacağımı biliyorum. Aslında tüm hallerimle bütünleşmek için yazıyorum. Kelimeler köprü görevi görmeyecek de ne görecek? Yaşanan hikayenin kendisi yaşandığı yerde kalıyor. Hastalığın kendisi de kalıyor orada. Yeni bir karşılaşmada sana "iyisin" denilebiliyor. Elbette iyi olmak için bunca çaba. Ama ya eksik parçalarımız? Ya eksik parçalarımız ve geçtiğimiz yolların hikayesi? Yaşanmışlıklar dile gelmek için değil midir? Dile getirmek en büyük anlam değil mi? Göçüm ve hastalığım bu kadar hikayemin parçasıyken onların beni nasıl ben yaptığını, onların içinden nasıl geçtiğimi ve ne yaparak hayata tutunduğumu aktaramayacaksam yaşamımın ne önemi var?

Yazmak - Yaşamak İkileminde Hastalık

Kanser bana kendime zaman vermediğimi gösterdi, bir de. Yazma eyleminin zamanını göçmenliğimde daha iyi dengeleyebiliyordum. Daha doğrusu orada hep yazabiliyordum. Aslında minik Japon ev(ler)imde sığındığım tek liman yazmaktı. Belki de bölünmek bana iyi gelmiyordu. O yüzden durmam gerekiyordu. Keza bu satırları belki de deprem bölgesinde bir sene çalıştıktan sonra yazamayacak, belki de o zaman artık Japonya'yı unutacak ya da oradaki göçmenliğim ve göçe dair yazmak istediklerim Türkiye'deki meselelerin gerisinde kalacaktı (Deprem bölgesinde çalışmış olsaydım geçen bir senede muhtemelen kanser üçüncü evre ya da dördüncü evre olacaktı). Ama şunu anladım ki insan içinden geçtiği her tür zamanın hakkını vermeden rahata ermiyormuş. Benim için hakkını vermek demek de o zamanları kaydedebilmek demek. O zamanları yazabilmek demek. Bunları yapmadan hayatın başka segmentlerine atılmaya çalışmak belki de hataymış.

Geçmişime pişmanlıkla bakmak istemiyorum, çünkü Türkiye'ye döndüğümde artık Japonca öğrenmeye çalışmaktan ve her şeyin Japonca olmasından biraz yorulmuştum ve kendi dilimi konuşmak istiyordum ve üstelik o sırada 5 yıldır Japonya'da yaptığım gibi ders vermek yerine sivil toplum örgütlerinde çalışmak istiyordum. Dolayısıyla aslında kendi tercihlerimi yaşamıştım. Her ne kadar geçici döndüğümü düşünsem de Türkiye'de kalmış ve doktoramı uzaktan yapmaya karar vermiş ama Türkiye'nin gündeminden yeniden yüzümü oraya çevirememiştim. Sonra da içimde büyüyen bir Japonya özlemiyle günden güne doğduğum şehirde kalışımı hüsrarla izler hale gelmiştim. Ve kanseri anlamaya çalışırken

yazamadığım satırların ve ortaya çıkmayan makale ve yazılarımın içimde büyüyen bir ura dönüşeceğine daha da ikna olmuş, benden mastektomi ile sökülüp atılan hücrelerimin yerini doldurabilmek için yeniden satırlara sarılmıştım. Tamam belki meme kanseri artık eskisi gibi değildi ve tedavisi vardı ve ben de kendimi iyileşmiş sayıyordum—kemoterapim bitmişti, ameliyatım da geçmişti—bu satırları yazdığım da tedavimin bitmesine hala daha iki ay var—ama yine de bir kere kanser olduğum gerçeği hep orada duracaktı. Sontag'ın olduğu gibi *kanserin öğrencisi* olacak (Roiphe, 2016) ve yaşamımı ona göre dizayn edecektim. Memelerimin yanında izler vardı. Üstelik içimdeki korkuyu hissediyordum. Ben göçüme kafa yorarken de yorgun düşüyordum. Kanser düşünürken de elbette yoruluyordum ama onun bana söylediği her ne varsa onu içselleştirmek ve onu dinlemek üzere harekete geçecektim bundan sonra.

Kanser olunuyorsa asıl önemli olan nedir?

Kanser olunca doktoranın önemi var mı? Kanser olunca artık nerede yaşadığının ve hayatta ne yapmış olduğunun ya da kariyerinin ne aşamasında olduğunun önemi var mı? Kanser bıçak gibi bir şey değil mi hayatı ikiye kesen? Öncesi ve sonrası...

Öncesinde dur durak bilmeden hangi ülkenin, hangi yaşamın, hangi kariyerin, hangi dilin, hangi sevgilinin bana uygun olduğunu düşünüp dururdum. Hiçbirini beğenmez ve arayışa devam etme halinin benim göçebe ruhuma en uygun yaşam olduğuna kanaat getirirdim hep. Nitekim Japonya'ya doktora gitme kararımın arkasında bile uluslararası bir kariyer inşa etme arzumu vardı... Tek bir ülkede, tek bir şehirde yaşamak da neydi...

Ancak kanser olunca neyin önemli olduğuna yeniden karar verdim; bu saydıklarımın belki de önemi yoktu ve aslında sadece nasıl bir hayat yaşadığımızın önemi vardı. Bu yüzden yolculuğumuz ve mücadelelerimiz, bizi biz yapan. Bir de geçtiğimiz yolu yazabilmek ya da yazdıklarımızı ortaya çıkarabilmek.

Kanser teşhisiyle sevdiklerimi düşünmenin dışında ilk aklıma gelen tezimdi. Tezimi teslim etmeden ölemezdim. Japonya'ya dair yazdıklarımı yayımlamadan ölemezdim. Gitme amacımı değiştirerek başka bir ülkede yeniden araştırma yapmak ve kimsenin görmediği ve bilmediği durumların içinden yalnızca kendi etik değerlerim nedeniyle çıkmak, hikayeme zamansal olarak bakarsam bana zaman kaybettirdi diyebilirdim, ama aynı zamanda nasıl kendi yolumu seçtiğimi bana tekrar göstermişti. Ben yolda kendimle yeniden karşılaşmıştım. Seçimlerimi görmüştüm. Ve hikayemle gurur duyuyordum. Mücadelem hem feminist bir yaşam sürmekti hem de feminist bir doktora tezi yazmaktı. Ve bu da yolumuza çıkan seçimlerle belirleniyordu. Burgess'e konulan yanlış beyin tümörü teşhisinin ona roman yazdırdığı gibi (Burgess, Ingersoll, Ingersoll, 2008), ben de özellikle teşhise inanmadığım zamanlarda kendime bu teşhisin bana Türkiye'de sahada çalışmayı bırakıp bir an önce Kyoto'daki tezimi tamamlamam için geldiğine ikna oluyor ve daha çok yazıyordum. Kanser başka bir anlamı olamaz diye düşünüyordum. Ya da şu an ölmüş olsam beş yılımı geçirdiğim ülkeye dair arkamda yazılı çok az şey bırakmış olmak beni kanser olma düşüncesinden bile daha çok korkutmuştu, bu dönemde. Lorde'nin (1980) bahsettiği ölümsüzlük noktası burası mıydı? Belki de bu konuda hâlâ bu arzumu aşamamıştım. Çünkü hayatım boyunca yazdıklarımın anılmak istemişken, birden yazdıklarımın yaptıklarımın yanında az kaldığını fark etmiştim. Bütün hikayemi resmetmiyordu yayınlananlar. Onca araştırma yapmıştım. Uzun bir yol yürümüştüm. Üstelik pek çok mücadele içeriyordu bu yol.

Anlatılmaya değerdi yolum. Aslında pek çok metin yazmıştım, sadece yayımlamak konusunda yavaştım. Araya yeni bir çalışma girdiğinde hemen unutuyordum yayınlamay. Yazmak ve yaşamak arasındaki terazide sahada çalışmak baskın geliyordu Türkiye'deyken, çünkü Kyoto'da sürekli yazma arzusunun baskın olduğu gibi Türkiye'de de eylem halinde olma hali baskındı, Milner'in dediği gibi sürekli bir şey yapma arzusuyla aslında bu (Milner, 2014). Ama bu bende yürüdüğü yolu değiştirdiği için yolun devamını görememe hissi yaratmıştı. Kanserle, doğrudan yürüdüğüm yolu hatırlamam da bundandı. Hatta yürüdüğüm yolu hatırladıkça kanserin hücrelerinin küçüldüğüne inanarak yazdım kanser tedavisi sırasında. Ne mücadeleler sonrası göç araştırmamı yaptığımı dile getirebilmiş olmaktan mutluydum şimdi. Yazdığım queer göç hikayesinin bilinmesi için yayımlamak gerekiyordu (Bayraktar, 2025). Bana yazdıran ve eser yayınlatan bu hisler oldu sonra. Doktora tezimi de bu makaleyi bitirdikten sonra tamamlayıp teslim ediyor olacağım. Ve sonra- ölmeyeceğim ve yazmaya devam edeceğim. Kanser de ben yazabildikçe gidecek ve bir daha uğramayacak.

Kanser Hücreleriyle Konuşmak...

Kanser notlarımı bu duygularla yazmaya başladım. İnsan kanser olunca delirmişlikle kanser hakkında yazmaya başlıyormuş. En azından bende böyle oldu. Sanki yazarak geçmişimde ve yolculuğumda beni zorlayan yerlerle konuşacak ve hangi diyalog beni zorladiysa "hmm demek buralardan kanser oldun sen" diyerek o kanser hücrelerini bulacak ve onları bulduğum yerden onlarla konuşabildiğim için de bu şekilde iyileşebilecektim. Eğer ki kanserle konuşmazsam ve hiçbir şey olmamış gibi hayatıma devam edersem asıl o zaman kanser geri gelebilirdi. Ama kendi içime doğru bir kazı çalışmasıyla tıkanıklıklarımı yazarak açabilirsem, kanser bana bakıp "sen seni hasta eden yerleri çözdün, gidiyorum ben" diyebilecekti.

Zaten belki de zor bir ülkeye seçilerek gitmiş bir araştırmacı olmanın sorumlulukları altında göçün travmasını ve yasını yaşamaya izin vermediğim gibi, döndükten sonraki yasım da çok derin ve güçlü olmasına ve beni etkilemesine rağmen geri dönüş yasının ve travmasının da benimle konuşmasına izin vermemiştim. Keza yalnızca kendi tercihlerim değil, toplumsal pek çok dinamik nedeniyle de Türkiye'de kalmak zorunda kalmıştım. Ama kendi yasımı dinlemek yerine, bu toplumsallığın bir parçası olmak adına adımlar atmıştım. Ya da içinde o sürekli başka bir çalışma yapmamı salık veren sesi dinlemiş ve içinde olduğum ülkenin gerektirdiklerinin peşinden koşmuştum ama içinde iki ülkenin olduğunu bilen tarafın yorgunluğu onu duymam için daha büyük bir çılgılık atmıştı. Kanser çığlığı.

Kanserin yalnızca bana gelmediğini bilmek diğer kadınların destek ve dayanışma ağlarına katılmamı ve farklı toplumsal kategorilere göre kanser tedavisindeki eşitsizlikleri gözlemlememi, bunlarla ilgili yazdıklarımla Şirin Tekeli araştırma ödülünü almamı sağladı. O sırada kanseri bir araştırmaya dönüştürme fikri benim kanserle mücadele yöntemimdi. Muhtemelen sakın bir kafa ile öyle bir araştırma önerisi yazamazdım. Tıpkı Kyoto'dayken *deli bir kafa* ile yazdığım öykü kitabım ve aynı *deli kafa* ile değiştirdiğim araştırma konum ve diğer tüm Japonya yazılarımdaki gibi bir ruh hali ile yazmıştım. *Oyunbozanlığım* ve *deliliğim* aslında iç içe geçiyordu. Yoluma çıkan kimi ataerki engeller nedeniyle başka bir ülkedeki doktoramı uzatmıştım ve bu nedenle de girdiğim depresyonlarımdan çıkmak üzere yine Türkiye'de sosyal çalışmalara sığınmıştım. Mültecilik, erken yaşta evlilikler, otizm gibi konularda çalıştıktan sonra ülkenin sorunu olan 6 Şubat depremleri sonrasında da deprem

bölgesine gidip bölgedeki kadınlar için çalışacakken, gidememişim. Kanseri diye bir şey çıkmıştı. Ve bunu yenilgi gibi hissetmişim. Sanki benim toplumsal cinsiyet alanındaki feminist mücadelenin sonu gibiydi hastalık. Ama hikayem bu kadar olamazdı. Daha anlatmamıştım. Kanserin etrafında kadınların hikayelerini birbirine anlatarak nasıl güçlendiğini ve tüm kırılğanlıklarımı yazarak benim de nasıl güçlendiğimi içeren araştırma önerim benim sığındığım limandı (Elbette bunu *güç* olarak yorumlamak zorunda değildik; ancak, kırılğanlıkları ifade ediyor olmak benim açımdan güç). Önüme çıkan her engele "beni hasta ederek benim mücadelemi ortadan kaldıramazsınız" demektir. "Ben yine de yazarım, ölüyor olsam bile yazarım" demektir. Ve kanserin benden bunu istediğini, derimin altına kazınan kendi yolculuğumdaki ataerkiyle mücadelelerimi de yazmamı istediğini düşünerek onu dinlemektir. Hiçbir zorluğun yazma gücümü elimden almayacağını göstermekti.

Kadınlar hikâyelerini paylaşarak kanserin sesini kısıyor. Kanseri tedavisi alırken sığındığım yer; bu kadınların desteğiyle kendimi iyileştirme gücüne sahip olduğumu görmektir. Aynı zamanda, yazarak, kırılğanlıklarımı ve mücadelelerimi kabul ederek kendimi iyileştiriyordum—hikâyeminin yönünü değiştirme gücünü de... Kanserin yönünü de kanser hakkında yazarak ve hikayelerimizi anlatarak değiştirmeyi umdum.

Bu nedenlerle, araştırma konularıma sığınmam feminist mücadelenin ve politikanın temsili olarak ortaya çıktı. Japonya'ya bu konuyu çalışmak için gitmemiş olsam da; kimliğime ve araştırma sürecine patriyarkal müdahalelerin yarattıkları zorluklara isyan olarak ortaya çıktı. Bu isyan daha çok yazmamı sağlarken, yaşadığım zorluklar benim yolumu şekillendirdi ve beni temsil eden çalışmalar ortaya çıkarmamı sağladı.

Benzer şekilde, kanser olmayı ben seçmedim; ama belki de, karşılaştığım zorluklarla başarısız bir araştırmacı olmayı reddederken ve kendi araştırma konumu yaratmak ve yazmak için mücadelenin neden olduğu stresin etkisi vardır. Bunları başarmış olduğum için gurur duyuyorum. Bu anlamda doktora tezim, salt konusu ve metodolojisi itibarıyla değil, kendi feminist mücadelemi içerdiği için de feminist yazının bir örneği. Ahmed'in bahsettiği gibi feminist bir hayat yaşadım dedirten bir mücadele içeriyor.

Kanserin ve Göçün Feminist Politikası

Kanseri olmayı seçmedim; ama kolektif feminist mücadeleyi mümkün kılacak şekilde kanser hikâyeleri etrafında diğer kadınlarla birleşmeyi seçtim. Bunları yazıyor olmak da bir direnme ve feminist politika yolu. Kendimi dinlemek, farklı sınıflardan, gruplardan, yaştan diğer kadınların karşılaştıkları, çoğu kimliklerine, evliliğe, ilişkilerine, iş hayatlarına patriyarkal müdahalelerden kaynaklanan zorluklarla ilgili hikâyeleri paylaşmak da benim açımdan hastalığa feminist yaklaşımla direnme yolu. (Hastalık hakkında konuşmak, hayatımızdaki patriyarkal yapılarla mücadelemiz hakkında konuşmayı beraberinde getiriyor. Bu yapılar doktorların işaret ettikleri nedenlerin yanında, belki de, hastalıkta en büyük role sahip.) Hastalık anlatılarını dillendirmenin bizi güçlendirdiğine inanıyorum. Nihayetinde, bütün bunları sonunda yazabilmiş olmak ruhumu güçlendiren bir etkiye sahip üzerimde.

Kanseri birlikte, Sontag'ın dediği gibi, bedenimi terk etmiş/bedenimden göç etmişim gibi hissettim. Ankara'dan çıkıp Japonya'ya giderek Türkiye'yi geride bırakmam gibi.

Hormona duyarlı meme kanserini, kemoterapi nedeniyle tıbbi menopoza ve bilateral mastektomiye yaşadıkdan sonra bedenim hiçbir zaman eski haline dönemeyecek.

Doktora eğitimi için ülkeyi geride bıraktım; geri gelmek zorunda kaldım ve düşündüğümde daha uzun süre kaldım; Türkiye'de toplumsal cinsiyet projelerinde çalışırken doktora tezimi yazmayı erteledim. Kanserın ziyareti alarm zillerinin çalması gibi oldu; zamanın ne kadar kısıtlı olduğunu hatırladım. Kendime kendim olmak için sürekli çalışmam gerektiği baskısını minimize etmemi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sunmanın farklı yollarını aramayı bırakmamı sağladı. Tamamen tezime odaklanmamı bana fısıldarken, yolculuğumda karşılaştığım zorluklardan, verdiğim mücadeleden de bahsetmem için alan açtı. Japonya'daki bitmemiş çalışmamı tamamladığımda, ruhumdaki kopuşun kendini onaracağını ve bedenimin kanserden önceki bedenimin bütünlüğünü hissedeceğime inanıyorum. Bu nedenle, her gün yazdıkça bedenimin sağlığına kavuşacağını inanıyorum.

Dağcılık kulübünden, dalış kulübüne geçtiğim ODTÜ'deki yıllarımdan sonra Kyoto'da doktora adayı olarak geçirdiğim yılların en hareketli dönemim olduğunu fark ediyorum. Sağlığım zirvedeydi, her gün trekking yapıyordum, Fuji dağına tırmanıyordum, her gün 60-70 km bisiklet sürüyordum, uykusuz gecelerde Japonlarla birlikte Kamogawa Nehri boyunca jogging yapıyordum. Japonya'daki hayatın içine tam olarak giriyordum. Belki de bu nedenle Japonya'daki yolculuğumu sağlıklı bedenle bağlantılandırıyorum ve yeniden oraya yolculuk yapabilmek ve bunu hedeflemek beni iyileştirecek diye düşünüyorum.

Doktora tezimi yazarken patriyarkal engellere karşı feminist oyun bozanlık rolünü benimseyerek, kolektif feminist araştırma konularına yöneldim ve feminist metodoloji ile yolumu, yönümü çizdim. Kendi sesimi göçmen kadınların seslerine kulak vererek buldum.. Bugün de kanserle geçen zamanı ve kansere ilişkin deneyimleri ve bilgiyi kanseri yaşayan diğer kadınlarla paylaşarak iyileşiyorum. Salt kendi kanser hikâyeme değil benzer savaşımlardan geçenlerin kolektif anlatılarına ışık tutmak istiyorum. Başımıza ne gelirse gelsin, hayatımı bir feminist olarak böyle yürüyorum. Günün birinde kansere ya da farklı bir nedenle başka bir hastalığa yenik düşersem hikâyelerini paylaşan biri olarak hatırlanmak istiyorum—feminist mücadelelerini, Japonya'daki yolculuğunu, göçmen kadınlar hakkındaki araştırmasını, kendi göç hikâyesini, feminist metodoloji ve sanat temelli araştırma yöntemine dayanarak yazmaya devam ederek direnişini, meme kanseri deneyimini paylaşan biri olarak Ve bu mücadeleleri göç ve kanser süreçlerinde güçlenme ve dayanışmanın anlatısına dönüştürmüş biri olarak.

Sonuç Yerine: Direniş, Dayanışma, Umut

Öz düşünsel bir şekilde yazdığım bu yazıda hastalığı anlatırken aslında yolculuğumda karşılaştığım ve direnişime devam ettiğim yerleri de aktarmaya çalıştım. Yolculuğumuzu ve "kendimizi anladıkça feminist olduğumuzu" ve "feminist oldukça kendimizi anladığımızı" düşünüyorum (Erdoğan, Gündoğdu, 2019, s. 33). Hastalığın gelme nedeni var diyebilir miyiz, bilmiyorum. Ama meme kanseri ile karşılaşan biri olarak bu nedenlere ilişkin düşünmeden edemediğim yerde, bunları ritmek amacıyla yazmak zorunda olduğumu düşündüm hep. Dolayısıyla insan kanserle karşılaşınca yalnızca hastalığın kendisini değil yolunun bütünü, verdiği mücadeleleri düşünüyormuş. Kanser anlatırken göç hikâyemi de yazma arzum buralardan geldi, o nedenle. Kanser, üzerinizdeki tüm

mükemmeliyet çabasını yüklediğiniz örtüyü çekip alıyor üstünüzden. Geride elinizde kılıcınızla savaştığınız direnişiniz kalıyor çirliçiplak.

Feminist yöntemi yaşamıma ve araştırma konularıma ve başıma gelenle olan mücadelemize konumladığım nokta "farklılık, birliktelik ve umut" (Erdoğan, Gündoğdu, 2019, s.32) ekseninde ilerliyor ve "bir çalışmanın yöntemini feminist yapmanın onun tavrı olduğu" (Erdoğan, Gündoğdu, 2019, s. 33) fikrine sıkı sıkı sarılıyorum. Keza bu feminist tavır bende yolda şekillenen bir araştırma konusundan çıkarak kendi yöntemimi belirlemek ve sanat temelli araştırmayı bir güçlenme aracı olarak kullanarak akademinin dayattığı danışman-öğrenci hiyerarşisini yıkarak uluslararası alanda yaptığım bir çalışmada kendi duruşumla yoluma devam etmekte. Eş zamanlı olarak göç ettiğim ülkede göçmen kadınların farklılıklarını göz önünde bulundurarak ama aynı zamanda da benzerliklerimiz üzerinden birlikteliklere odaklandığım bir tavrıla doktora çalışması yapmak. Japonya'da eğitim amaçlı bulunurken içinde bulunduğumuz ülkedeki seslerimizi çoğaltmaktı.

Ve bu tavır meme kanserine yakalanınca sürdürmekte. Otoetnografi ve özdeşünümsellik; feminist tavrımı sürece dahil etmemi sağlayan bir anlatı kurmamı sağlarken, hem göçte hem de kanserde kurduğum dostluk ve yoldaşlık ağları umudu çoğaltmamı ve hastalıkta da direnişimi kalbimin ortasında taşımamı ve böylece bu acılı dünyada ayakta kalmamı sağlıyor.

Yine göç edip ülkeden uzaklaşırsak, yine döneriz yurda, dedirtiyor. Döndüğümüzde de yine gideriz, dedirtiyor. Ve yine sağlıklı bedenimizden hastalığa göç edersek yine iyileşiriz, dedirtiyor. Ancak kendimize bir söz vermemizi sağlıyor hastalık: kişisel olanın politikiğinde hikayelerimizi yazmayı ertelememeyi. Yaşam ve yazmak arasında daha çok denge kurmayı ve kendimize koyduğumuz tüm çıtaları indirerek, daha çok yapmanın değil, yaptığımız kadarını yazabilmenin güçlendiriciliğini fark etmeyi.

Bu yazıyı hem kendi ülkesinden göç etmiş hem de kendi bedeninden göç etmiş ve sağlığına kavuşmak mücadelesinde olan tüm kanser hastalarına ve umuda ve dostluğa adıyorum.

Kaynakça

- Ahmed S. (2016). Resignation is a feminist issue, <https://feministkilljoys.com/2016/08/27/resignation-is-a-feminist-issue/>
- Ahmed, S. (2017). *Living a feminist life*. Duke University Press.
- Bayraktar, I. (2012). *Child marriage fact sheet*. UNFPA EECARO.chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://eeeca.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa%20turkey%20summary.pdf
- Bayraktar, I. (2016). 15 Temmuz'da Ankara'da olamamanın düşündürdükleri: Masal kentten gitme zamanı şimdi, *Edebiyat Haber*. <https://www.edebiyathaber.net/15-temmuzda-ankarada-olamamanin-dusundurdukleri-masal-kentten-gitme-zamani-simdi-sil-bayraktar/>
- Bayraktar I. (2017). *Çürük atlar çöplüğü*. Ankara: Notabene Publications.
- Bayraktar I. (2018). İncecik süzülme gibiydi bıçak yarısından, <https://ekmekvegul.net/sektiklerimiz/gunun-oykusu-incecik-suzulme-gibi-ydi-bicak-yarasindan>

- Bayraktar I. (2019). *Yanık ruhların ışıkları* <https://www.shopier.com/ShowProductNew/products.php?id=16755332&sid=TGMzVDBBTGR5ekIVUWhUWjBfM18gXyA=>
- Bayraktar I. (2022) Japonya'da Kürtler üzerine bir film: My small land, <https://bianet.org/yazi/japonya-da-kurtler-uzerine-bir-film-my-small-land-262462>
- Bayraktar I. (2023). Eril şiddetin akademide aldığı biçimler: Örtük tacize ilişkin bir deneyim aktarımı. G. Bayrakçıken Tüzel, A. Kurtoğlu, A. Gönüllü Atakan, A. Çoban (Eds.), *Feminist olan Politiktir: Yıldız Ecevit'e Armağan* içinde. Ankara: Notabene Yayınları.
- Bayraktar I. (2024). The place of books at migrant home in Japan, *So Fi Zi Ne*. 16th Edition. <https://sofizine.com/latest-edition/edition-16/>
- Bayraktar I. (2024). Migrant home in Japan, delusions of temporary home, *So Fi Zi Ne*. 16th Edition. <https://sofizine.com/latest-edition/edition-16/>
- Bayraktar, I. (2025). The map of hidden feelings [Online], *The Sociological Review Magazine*. <https://doi.org/10.51428/tsr.azji1820>
- Burgess, A., E.G. Ingersoll & M.C. Ingersoll. (2008). *Conversations with Anthony Burgess*. University Press of Mississippi.
- Carroll B. (1978). To crush him in our own country: The political thought of Virginia Woolf, *Feminist Studies*, 4(1), 99-132.
- Dündar C. (2014). *Uzaklar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Erdoğan E.; Gündoğdu N. (2020). (Eds.). *Türkiye'de feminist yöntem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Karabıyıklıoğlu N. (2020). Kanıtları derimizin altındadır, *Çatlak Zemin*. <https://catlakzemin.com/kanitlari-derimizin-altindadir/>
- Lorde A. (1980). *The cancer journals*. Penguin Books.
- Marcus J. (1978). Art and anger, *Feminist Studies*, 4(1), 81-87.
- Milner, M. (1981). *A life of one's own*. Boston: J.P. Tarcher.
- Oe K. (2010). *Kişisel bir sorun*. H. C. Erkin (Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Oral Z. (2000). *Uzak Doğu'm*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Oral Z. (1985). *Kadın olmak*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Özdemir A. (2013). *Memnizi koruyun*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Roiphe, K. (2016). *The violet hour: Great writers at the end*. The Dial Press.
- Russ J. (2022). *Yazmak yasak: Bastırılan kadın yazını*. S. M. Baysal (Çev.). İstanbul: Minotor Kitap.
- Sontag S. (2003). *Metafor olarak hastalık: AIDS ve metaforları*. İ. Murat (Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Soysal S. (1976). *Barış adlı çocuk*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

İşıl Bayraktar

Kyoto Üniversitesi